

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
MINGƏÇEVİR DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

**Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin
anadan olmasının 100-cü ildönümünə həsr olunmuş**
**“DAVAMLİ İNKİŞAF STRATEGİYASI: QLOBAL TRENDLƏR,
MİLLİ TƏCRÜBƏLƏR VƏ YENİ HƏDƏFLƏR”**
II Beynəlxalq elmi konfransının materialları
I CİLD
Mingəçevir, 8-9 dekabr 2023-cü il

**Azərbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev'in
doğumunun 100. yılı anısına**
**“SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA STRATEJİSİ: KÜRESEL
TRENDLER, ULUSAL DENEYİMLER VE YENİ HEDEFLER”**
2. Uluslararası Bilimsel Kongresinin bildiri
CİLT I
Mingəçevir, 8-9 Aralık 2023

Proceedings of The 2nd International Scientific Conference
**“SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY: GLOBAL
TRENDS, NATIONAL EXPERIENCE AND NEW GOALS”,**
and dedicated to the 100th anniversary of the National Leader
of the Azerbaijani people Heydar Aliyev
VOLUME I
Mingachevir, 8-9 December 2023

Материалы II Международной научной конференции
«СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ГЛОБАЛЬНЫЕ
ТЕНДЕНЦИИ, НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ И НОВЫЕ ЦЕЛИ»,
посвященной 100-летию со дня рождения
общенационального лидера азербайджанского народа
Гейдара Алиева
ТОМ I
Мингячевир, 8-9 декабря 2023 года

Davamlı inkişaf bu gün hər bir ölkə üçün ən vacib prioritetlərdən biridir ...

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
MİNGƏÇEVİR DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

**Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin
anadan olmasının 100-cü ildönümünə həsr olunmuş
“DAVAMLİ İNKİŞAF STRATEGİYASI: QLOBAL TRENDLƏR,
MİLLİ TƏCRÜBƏLƏR VƏ YENİ HƏDƏFLƏR”**

**II Beynəlxalq elmi konfransın
m a t e r i a l l a r ı**

I CİLD

8-9 dekabr 2023-cü il

Elmi konfrans “Ali təhsil müəssisələrində 2023-cü ildə keçiriləcək beynəlxalq və respublika səviyyəli elmi konfrans, simpozium, forum və konqreslərin siyahısı” barədə Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 03 fevral 2023-cü il tarixli, 3-29/2-668/2023 nömrəli məktubuna uyğun olaraq keçirilmişdir.

MİNGƏÇEVİR

**AZERBAJCAN CUMHURİYETİ BİLİM VE EĞİTİM BAKANLIĞI
MİNĞEÇEVİR DEVLET ÜNİVERSİTESİ**

**Azerbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev'in
doğumunun 100. yılı anısına
“SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA STRATEJİSİ: KÜRESEL
TRENDLER, ULUSAL DENEYİMLER VE YENİ HEDEFLER”**

**2. Uluslararası Bilimsel Kongresinin
bildirileri**

CİLT I

8-9 Aralık 2023

Bilimsel konferans, Azerbaycan Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığının 03 Şubat 2023 tarih ve 3-29/2-668/2023 sayılı "Yükseköğretim kurumlarında 2023'de Uluslararası ve ulusal düzeyde yapılacak bilimsel konferans ve sempozyumların listesi" konulu mektubuna uygun olarak yapılmıştır.

MİNĞEÇEVİR

**THE MINISTRY OF SCIENCE AND EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
MINGACHEVIR STATE UNIVERSITY**

p r o c e e d i n g s
of The 2nd International Scientific Conference

**“SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY: GLOBAL
TRENDS, NATIONAL EXPERIENCE AND NEW GOALS”,
and dedicated to the 100th anniversary of the National Leader
of the Azerbaijani people Heydar Aliyev**

VOLUME I

8-9 December 2023

The scientific conference was held in accordance with the letter of the Ministry of Science and Education of the Republic of Azerbaijan dated February 03, 2023 and numbered 3-29/2-668/2023 on the topic "List of scientific conferences and symposiums to be held in higher education institutions in 2023 at the international and national level".

MINGACHEVIR

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ
АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ
МИНГЯЧЕВИРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ**

**м а т е р и а л ы
II Международной научной конференции**

**«СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ГЛОБАЛЬНЫЕ
ТЕНДЕНЦИИ, НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПЫТ И НОВЫЕ ЦЕЛИ»,
посвященной 100-летию со дня рождения
общенационального лидера азербайджанского народа
Гейдара Алиева**

ТОМ I

8-9 декабря 2023 года

Научная конференция проведена в соответствии с письмом Министерства науки и образования Азербайджанской Республики от 03 февраля 2023 года № 3-29/2-668/2023 о «Списке проводимых научных конференций и симпозиумов международного и национального уровня в высших учебных заведениях в 2023 году».

МИНГЯЧЕВИР

Rektor Şahin Bayramovun elmi redaktorluğu ilə

ELMİ REDAKSIYA HEYƏTİ:

V.S.Əyyubov, i.e.d., prof.; V.S.Mustafayev, tex.f.d., dos.; A.Ş.Məmmədov, s.e.f.d., dos.; N.D.Zeynalov, t.f.d., dos.; N.A.Qədimli, i.f.d., dos.; A.Ə.Əliyeva, tex.f.d. dos.; F.C.Cəlil, fil.e.d., prof.; E.H.Cəfərova, s.e.f.d., dos.; E.Y.Hüseynova, i.f.d., dos.; M.B.İsmayılov, tex.f.d., dos.; M.N.Rəhimov, fil.f.d., dos.; Ü.İ.Aşurova, tex.f.d., dos.; T.F.Yusibova, f.-r.f.d., dos.; A.M.Mustafayeva, tex.f.d.; R.F.Babayev, r.f.d.; A.M.Tağıyev

KONFRANSIN TƏŞKİLAT KOMİTƏSİ:

Şahin Bayramov	- i.f.d., dos., Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru, həmsədr;
Mehmet Nacı Bostançı	- prof. dr., Ankara Hacı Bayram Veli Universitetinin rektoru, həmsədr (Türkiyə);
Musa Yıldız	- prof. dr., Qazi Universitetinin rektoru, həmsədr (Türkiyə);
Kurtuluş Karamustafa	- prof. dr., Kayseri Universitetinin rektoru, həmsədr (Türkiyə);
İnqa Zaleniene	- prof., Mykolas Romeris Universitetinin rektoru, həmsədr (Litva);
İvan Qrişçenko	- prof., Kiyev Milli Texnologiyalar və Dizayn Universitetinin rektoru, həmsədr (Ukrayna);
Almaz Kadıraliyev	- dos., M.Ryskulbekov adına Qırğız İqtisad Universitetinin rektoru, həmsədr (Qırğızıstan);
Veysəl Əyyubov	- i.e.d., prof., MDU-nun elmi işlər üzrə prorektor əvəzi, həmsədr müavini;
Vüqar Mustafayev	- tex.f.d., dos., MDU-nun Elm və innovasiyalar şöbəsinin müdiri, məsul katib;
İrfan Yazıcıoğlu	- prof., Ankara Hacı Bayram Veli Universiteti (Türkiyə);
Cemal Yılmaz	- MDU-nun Energetika kafedrasının professoru;
Evren Güçer	- MDU-nun İqtisadiyyat kafedrasının professoru;
Hamiz Mahmudov	- MDU-nun rektorunun müşaviri;
Ramin Məmmədov	- MDU-nun rektorunun müşaviri;
Kəmalə Eyyubova	- tex.f.d., dos., MDU-nun Elmi katibi;
Üzeyir Zeynalov	- f.f.d., MDU-nun Tədris şöbəsinin müdiri;
Nizami Zeynalov	- t.f.d., dos., MDU-nun Təhsil fakültəsinin dekanı;
Nüşabə Qədimli	- i.f.d., dos., MDU-nun İqtisadiyyat və idarəetmə fakültəsinin dekan əvəzi;
Almaz Əliyeva	- tex.f.d., dos., MDU-nun Mühəndislik fakültəsinin dekanı;
Vəfa Məhərrənova	- fil.f.d., dos., MDU-nun Magistratura və Doktorantura Təhsil Mərkəzinin müdiri;
Şahin Muradov	- MDU-nun baş mühasibi;
Asim Məmmədov	- s.f.d., dos., MDU-nun Dayanıqlı inkişaf və regional innovasiyalar tədqiqat mərkəzinin müdiri;
Fərəh Cəlil	- fil.e.d., prof., MDU-nun Pedaqogika və psixologiya kafedrasının müdiri;
Esmira Cəfərova	- s.f.d., dos., MDU-nun Humanitar fənlər kafedrasının müdiri;
Emiliya Hüseynova	- i.f.d., dos., MDU-nun Sənayenin təşkili və idarəetmə kafedrasının müdiri;
Mehdi Rəhimov	- fil.f.d., dos., MDU-nun Xarici dillər kafedrasının müdiri;
Mahir İsmayılov	- tex.f.d., dos., MDU-nun Mexanika kafedrasının müdiri;

Ülkər Aşurova	- tex.f.d., dos., MDU-nun Energetika kafedrasının müdiri;
Təranə Yusibova	- f.-r.f.d., dos., MDU-nun Fizika və ekologiya kafedrasının müdiri;
Aidə Mustafayeva	- tex.f.d., MDU-nun İnformasiya texnologiyaları kafedrasının müdiri;
Rövşən Babayev	- r.f.d., MDU-nun Riyaziyyat kafedrasının müdiri;
Arif Tağıyev	- MDU-nun İqtisadiyyat kafedrasının müdir əvəzi;
Elnur Xəlilov	- MDU-nun İnformasiya Texnologiyaları Mərkəzinin direktoru;
Qurban Qurbanzadə	- MDU-nun İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin mütəxəssisi;
İlahə İsmayılova	- MDU-nun İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin mütəxəssisi.

**© Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümünə həsr olunmuş “Davamlı inkişaf strategiyası: qlobal trendlər, milli təcrübələr və yeni hədəflər” II Beynəlxalq elmi konfransının materialları (3 cildə), I cild.
Mingəçevir Dövlət Universiteti, 2023, 697 səh.**

MÜNDƏRİCAT

ACILIS – PLENAR İCLAS

ŞAHİN BAYRAMOV Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru	17
FİRUDİN QURBANOV Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil nazirinin müavini	19
İLHAM İSMAYILOV Mingəçevir şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı	21
MUSA YILDIZ Qazi Universitetinin rektoru, Türkiyə	22
NATİQ İBRAHİMOV Lənkəran Dövlət Universitetinin rektoru	22
İNGA ŽALĒNIENĒ Mykolas Romeris Universitetinin rektoru, Litva	23
KURTULUŞ KARAMUSTAFA Kayseri Universitetinin rektoru, Türkiyə	24
İVAN QRİŞENKO Kiyev Milli Texnologiyalar və Dizayn Universitetinin rektoru, Ukrayna	25
LUCIJA RUTKA RISEBA Tətbiqi Elmlər Universitetinin rektoru, Latviya	26
ALMAZ KADIRALIYEV M.Ryskulbekov adına Qırğız İqtisad Universitetinin rektoru, Qırğızıstan	27
YAŞAR ÖMƏROV Azərbaycan Texnologiya Universitetinin rektoru v.i.e.	28
İRFAN YAZICIOĞLU Ankara Hacı Bayram Veli Universitetinin Turizm fakültəsinin dekanı, Türkiyə	28
HU KAI Lancou Maliyyə və İqtisadiyyat Universitetinin prorektoru, Çin	29
İŞİL KESKİN ŞAHAN Müstəqil tədqiqatçı, Türkiyə	30

PLENAR İCLAS

Teknolojinin Mihenk Taşları Ve Geleceği: Sanayi Devrimleri C.YILMAZ	31
Davamlı inkişaf strategiyası və iqtisadi hədəflər G.T.ƏLİYEVƏ	34
Sürdürülebilirlik Ekseninde Dijital Pazarlama Ve Greenwashing I.K.ŞAHAN	38
Davamlı inkişaf və milli iqtisadi təhlükəsizlik: müasir beynəlxalq reallıqlar kontekstində Ş.V.BAYRAMOV	41
Post-Konflikt İnkişaf Bibliyometrik Ve İçerik Analizi ile Bir Değerlendirme E.GÜÇER	45

DAVAMLI İQTİSADI İNKİŞAF STRATEGİYASI BÖLMƏSİ

Strateji alternativlərin təhlili və strategiyanın seçilməsi	
Ş.V.BAYRAMOV, G.T.ƏLİYEVƏ	51
Azərbaycan iqtisadiyyatında fundamental keyfiyyət dəyişiklikləri	
V.S.ƏYYUBOV, Z.V.ƏYYUBOV	54
Added Value Of The Universal Basic Income	
B.T.VISOKAVIČIENĚ	59
Müasir inkişaf şəraitində maliyyə bazarlarındakı bank risklərinin xüsusiyyətləri	
E.M.SADIQOV, N.A.QƏDİMLİ	65
Укрепление жизнестойкости личности и общества в условиях нового комплекса угроз	
O.Г.РАКАУСКИЕНЕ	68
Maliyyə texnologiyalarının (fintech) inkişaf tendensiyalarının dayanıqlı inkişafda rolu	
İ.A.ASLANZADƏ, N.N.ƏZİZLİ	73
The Integration Processes Through The Prism Of International Economic Integration	
O. OLSHANSKA, P.PUZYROVA	76
Yevlax şəhərində sərnişinlərə nəqliyyat xidməti səviyyəsinin qiymətləndirilməsi və yüksəldilməsi üzrə tədbirlər planının işlənməsi	
Ə.H.TAĞIZADƏ, F.S.TAĞIYEV	79
Azərbaycanda əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizədə bankların rolu	
V.S.ƏYYUBOV, Ə.N.MUSAYEV	83
Excessive Inequality: A Threat To Social Stability And Economic Prosperity	
D. STREIMIKIENE, O.G.RAKAUSKIENE, L.VOLODZKIENE	88
Formation Of Priorities For Innovative Development Of Entrepreneurship	
I.HNATENKO	91
Indicators Of Compliance With The Status Of Eco-Industrial Parks (Eip) In The Economic Sphere	
Y.KHAUSTOVA	93
Toxuculuq sənayesinin inkişafında Heydər Əliyevin rolu	
F.Ə.MƏMMƏDOV	96
The Conceptual Need To Develop Well-Being In The Context Of Global Instability	
O.V.VARTANOVA, I.S.MALIARENKO	100
Web Of Science Veri Tabanında Yayınlanan Rekreyon Ve Sürdürülebilirlik Kavramları Üzerine Yapılan Çalışmaların VOSviewer İle Bibliyometrik Analizi	
A.UYGUR, H.D.SEVİN, O.TOPAÇOĞLU	103
Uluslararası Mali Kriz, Dünya Ülkeleri Açısından Ve Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi	
C.TANRIÖVEN, A.NADİROVA	115
Переформатирование логистики и новый геоэкономический ландшафт Южного Кавказа	
Ч.Н.ИСМАИЛОВ, А.А.АЛЕКБЕРОВ	118
Regional iqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsi və strateji inkişaf istiqamətləri	
E.Ə.İBRAHİMOV	120
Strategic Management Of Enterprises On The Basis Of Sustainable Development Concept	
N.BOCHAROVA, I.FEDOTOVA	124
Azərbaycanın nəqliyyat strategiyası: mövcud vəziyyət və perspektivlər	

A.M.ƏSƏDOV, Z.Ə.ƏSƏDZADƏ	126
Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası zəminində regional siyasət və idarəetmənin təkmilləşməsinin aktual məsələləri	
M.İ.HƏSƏNOV, R.R.ƏLİYEV	129
Ölkələrarası iqtisadi əməkdaşlıqda yeni trendlər	
E.Y.HÜSEYNOVA, T.T.XƏLİLOV	132
Biznes fəaliyyətində layihələr və əməliyyatlar	
N.R.HƏSƏNOVA	139
Bank sektorunda süni intellektin rolu	
A.S.ZEYNALOVA	141
Peculiarities Of Accounting For The Financial Results Of Road Construction Enterprises	
V.VERBYTSKA	144
Entrepreneurship In Russia – Analysis Of The Impact Of Business Conditions And Economic Governance On Russia's Economic Growth	
E.TRIANTAFYLLIDOU, M.A.IBRAHIMOV	148
Azərbaycan regionlarının tarazlı iqtisadi inkişafında nisbətən passiv iştirak edən, depresiv şəhərlərin müəyyən edilməsi	
M.Ə.ABDALOVA, V.Z.RAMAZANOV	154
Qlobal böhran şəraitində sənaye istehsalının səmərəli təşkil edilməsi istiqamətləri	
K.H.İSAYEV	160
Актуальні аспекти антикризового управління підприємством	
B.Ю.НЕСТЕРЕНКО, І.Б.КОВАЛЬ	163
Роль цифрового маркетингу у стратегічному зростанні торговельних підприємств на споживчому ринку	
T.B.ДЕДІЛОВА, Д.О.КРАСИЛЯ	167
Aqrar sahənin innovativ inkişafına dövlət dəstəyi tədbirləri	
O.M.SƏMƏDOVA, M.F.RƏHİMOVA	171
Heydər Əliyev və Azərbaycanda neft strategiyası	
O.İ.MƏMMƏDOVA	173
Azerbaijan's Path to Universal Health Coverage: Leveraging Unique Features and European Union Practices	
J.SEIRANOV	176
Strateji dəyişikliklərin idarə edilməsinin əsas istiqamətləri	
N.Ə.QARAYEV, N.B.İBRAHİMOVA	180
New Trends In International Economic Cooperation	
N.BUHAS	182
Bioeconomy For Sustainable Agribusiness Development	
O.BUDIAKOVA	184
Azərbaycanda iqtisadi inkişaf və iqtisadi artım	
R.R.MODİNOVA	187
Характерные особенности кооперации в Азербайджане: условия, цифровая трансформация	
A.A. ГУРБАНОВА	190
Marketing Aspects Of State Property Management In The Context Of Ukraine's Post-War Recovery	
S.BEBKO, V.KHARLIM	193
Improving The Efficiency Of The State Economy Through Creative Industries (On The Example Of Ukraine)	

Y.ZYMBALEVSKA	196
Управління результативністю підприємств в умовах сталого розвитку у VUCA-світі	
Я.ДОГАДАЙЛО	198
Regionların inkişafı üçün ayrılmış vəsaitlərin istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi	
V.B.HƏZİYEYEV	202
Взаємодія цифрової логістики та маркетингу в підприємницькій діяльності	
З.Я.ШАЦЬКА, О.С.СТУЖНИЙ	205
Davamlı inkişaf kontekstində yaşıl iqtisadiyyat göstəricilərinin dayanaqlı inkişaf perspektivləri	
S.E.NAĞIYEVA, S.İ.İSMAYILOVA, Ş.E.ƏLƏKBƏROVA	206
Impact Of The Innovative Marketing On Business Success In The Post-War Period	
O.OLIIYUK, O.IEVSEITSEVA	208
Aqrar sahədə keyfiyyətin idarə edilməsinə təsir göstərən amillərin qiymətləndirilməsi	
N.A.NƏRİMANOV	210
Heydər Əliyev və Azərbaycanda yüngül sənayenin inkişafı	
X.F.MƏMMƏDOVA	213
Maliyyə göstəricilərinin müəssisənin idarə edilməsinin səmərəliliyinə təsirinin qiymətləndirilməsi	
D.Ə.ƏMİRASLANOVA	217
Підходи до оцінки рівня сталого розвитку транспортних підприємств у сучасних умовах	
B.M.КУДРЯВЦЕВ	219
Azərbaycan regionlarının davamlı inkişafında innovasiyalı aqrar sektorunun rolu	
E.M. XANKİŞİYEVA	221
Regional inkişafda institusional kapital	
R.A.HÜSEYNOVA	224
Improving The System Of Communication With Consumers	
K.HAGVERDIYEVA	231
Minillikdə yoxsulluğun azaldılması və davamlı iqtisadi inkişaf	
A.A.ƏHMƏDLİ	233
Azərbaycanda vergi mədəniyyətinin formalaşması istiqamətləri	
V.Ə.MƏMMƏDLİ	236
İxrac gəlirlərinin iqtisadi artımın sürətlənməsində rolu	
Z.T.ƏHMƏDOV, T.S.ƏHMƏDOVA	238
Mikro kiçik və orta bizneslərin dayanıqlı iqtisadi inkişafda rolu	
Ə.N.HƏSƏNOV	243
Regionlarda gənclərin karyera inkişafının və peşə seçiminin dəstəklənməsinə dair	
Z.Y.RƏSULOY	246
Fijital Dönüşüm Fijital Gerçəklik: Pazarlama Çərçevesində Kavramsal Bir Bakış	
S.SÜER, M.BAŞ	250
Müəssisənin maliyyə investisiyalarının idarə edilməsi yolları	
E.B.KƏRİMOV	265
Tikinti sektorunun inkişafında kredit alətlərinin roluna dair konseptual yanaşmalar	
N.İ.QASIMZADƏ	267
Ölkənin əmək resurslarına müasir insan kapitalı kontekstindən yanaşma meyarları	
A.M.TAĞIYEV	270
Davamlı inkişaf və maliyyə siyasətinin qarşılıqlı əlaqəsi	
M.A.KƏRİMOVA, A.Q.KƏLƏŞOV	274

Sürdürülebilirlik Kavramı Ve Sürdürülebilir Ekonomi Politikaları	
A.M.BAGHIROV	276
Последствия экономической дипломатии на развитие конкурентоспособности национальной экономики	
К.И.МЕХТИЕВА	279
Azərbaycanın müasir bank sisteminin fəaliyyətinə qısa baxış	
G.M.ŞƏFAQƏTOV	280
Factors Affecting Welfare Of Employees	
M.MUSTAFAYEV	283
Aqrar-ərzaq təsərrüfatında kooperasiya-inteqrasiya münasibətləri	
X.Q.XƏLİLOVA	286
Türkiyə'de Rekreyon Yönetimi Lisans Programları Üzerine Bir Araştırma	
N.Ç.PASLI, M.M.PASLI	289
İnnovativ sahibkarlığın inkişafı və mövcud tendensiyalar	
A.E.MUSAYEV	297
Regionlararası sosial-iqtisadi qeyri-bərabərliyin aradan qaldırılmasının ölkə iqtisadiyyatına təsirləri	
B.B.HÜSÜYEV	300
Financing Innovation Activities To Foster Sustainable Economic Development	
N.R.ABBASOV	303
Kiçik və orta biznes subyektlərinin qeyri-neft sektorunun inkişaf potensialının gücləndirilməsində rolu	
N.N.ABBASOVA-ZEYNALOVA	309
İnvestisiya fəaliyyətinin əsas göstəricilər sisteminin əsaslandırılması və qiymətləndirilməsi	
A.M.NAMAZOVA	312
Müasir dövrdə dəniz nəqliyyatının strateji əhəmiyyəti və perspektivləri	
S.Y.MƏMMƏDOV	313
Məşğulluğun artırılmasında sahibkarlıq fəaliyyətinin rolu	
A.V.HACIYEV	315
Sosial inkişafın təmin edilməsinin regional aspektləri	
A.C.NƏSİBOVA	317
Kənd yerlərinin dayanıqlı inkişaf problemləri və ona təsir edən amillər	
S.H.HÜSEYNOVA	320
Sustainable Agricultural Economic Environment In Azerbaijan's Liberated Territories	
H.GULIYEV	323
Dayanıqlı inkişafın təmin edilməsində dövlət idarəçiliyinin rolu	
T.Ə.ƏLİYEVA	325
İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə davamlı inkişaf və iqtisadi artım prinsiplərinin həyata keçirilməsinə təsir edən amillər	
E.Ə.XƏLİLOVA	328
State Measures Taken To Eliminate The Economic Effects Of The Pandemic	
A.HASHIMOVA	332
Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun investisiya potensialının qiymətləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi	
K.S.KƏRİMOVA, T.A.ƏHMƏDZADƏ	334
Müəssisənin dayanıqlı inkişaf strategiyası və idarəçilik mexanizmlərinin iş rejimi: reallıqlar və perspektivlər	

N.Z.CƏFƏROV	337
Analysis Of Working Capital Of The Enterprise	
A.KUZMENKO	341
Davamlı inkişaf yeni nəsill iqtisadi artım modeli kimi	
E.E.KAZIMLI	343
Təşkilatin effektiv idarə olunmasında təşkilati mədəniyyətin rolu	
G.F.KƏRİMLİ	347
Məşğulluğun təmin edilməsində KOS-ların rolu	
T.Ə.SÜLEYMANOVA	349
Azərbaycandan beynəlxalq uçuşlar reallaşdıran hava yollarının SWOT analiz metodu ilə araşdırılması: Yüksək qiymətli və low-cost aviasirkət müqayisəsi	
S.Ə.YUSİBOVA	352
İnzibati rayonların inkişafı	
C.N.MƏMMƏDOV	357
İnnovasiyaların idarə olunmasında dövlət-özəl sektor tərəfdaşlığının rolu	
M.A.TEYMUROV	359
The Functional Basis Of Strategic Potential And Its Influence On The Strategic Management Of Companies In Globalization	
H.OLSHANSKYI	361
Azərbaycan biznes tsiklləri haqqında bəzi faktlar	
R.R.RƏHMANOV	364
Biznes fəaliyyətinə qarşı təhlükələr və təhlükəsizlik tədbirləri	
N.H.SADIQOVA	367
Kənd təsərrüfatında risklərin qiymətləndirilməsi mexanizmi və azaldılması yolları	
N.Q.MİRZƏZADƏ	370
Rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın formalaşdırılmasında texnoparkların rolu	
K.V.ŞİRVANİ	372
Ümumi daxili məhsulun artımında kənd təsərrüfatı üzrə statistik göstəricilərin ekonometrik təhlili	
Ş.V.BAĞIROVA	374
Rəqabət qabiliyyətli sahibkarlıq fəaliyyətinin təhlili və inkişaf perspektivləri	
V.E.ƏLİYEV, M.E.ƏLİYEV	377
Azərbaycanın davamlı inkişaf konsepsiyası böyük dirçəlişin təməlidir	
T.A.BAĞIROVA	381
Problems Of Business Processes Transformation: Context Of Building Digital Economy	
E.AHMADOVA	384
Azərbaycan səhiyyəsinə Ümummilli Lider izi	
Ş.A.MƏMMƏDOVA	387
Açıq iqtisadiyyat şəraitində gəlir daxilolmaları və onların spesifik xüsusiyyətləri	
L.Z.HÜSEYNOVA	389
Azərbaycanın yüngül sənaye sektorunun inkişafında logistika fəaliyyətinin rolu	
Ş.R.ABBASOVA	392
Milli iqtisadiyyatın davamlı inkişafının əsas məqsədləri	
F.K.BABAYEVA, Z.B.BAYRAMOVA	394
Müəssisənin rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi istiqamətləri	
B.Ə.KƏRİMLİ	396
Qlobal proseslərin davamlı inkişafın planlaşdırılmasında rolu	
S.M.ƏLİYEV	398

İxrac yönümlü kənd təsərrüfatının dayanıqlı iqtisadi inkişafın təmin edilməsində rolu N.E.HƏSƏNOVA	401
Azərbaycanda sahibkarlıq subyektlərinin inkişafına dövlət dəstəyi A.M.CƏFƏROVA	403
Aqrar sahədə innovativ texnoloji yeniliklərin tətbiqi inkişafın əsas amili kimi H.Ə.ORUCOVA	405
Davamlı inkişaf və yüksək iqtisadi artım A.K.ƏHMƏDOV	409
Sustainable Economic Development K.MAMMADZADEH	411

TURİZMİN DAVAMLI İNKİŞAFDA ARTAN ROLU BÖLMƏSİ

Kapadokya Turizm Tanıtım Filminin Göstərgəbilimsel Analizi Ö.ALTUNÖZ, Y.ORMANKIRAN, A.YAYLI	414
Turist Rehberlişinde Teknoloji Kullanım Alanları Ve Önemi Üzerine Bir Araştırma O.PELİT, O.ÖCALAN, B.BİLEN, E.PELİT	423
Turizm Rehberliş Öğrencilerinin Stajlarda Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneğı E.PELİT, A.KABAKULAK	436
Azərbaycanda müalicə turizmi: reallıqlar və perspektivlər (Naftalan kurortunun timsalında) V.S.MUSTAFAYEV	446
Deprem Kuşağında Bungalov Planlaması Ve Sürdürülebilir Turizm Perspektifi: Sapanca Örneğı E.ERŞAHİN, E.KARAKOCA, R.P.ŞAHBAZ	451
Qloballaşan dünyada beynəlxalq turizmin davamlı inkişafı və təsir edən amillər F.M.ZAMANOV	461
Yükseköğrenim Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Sürdürülebilir Turizme Yönelik Tutumu: Türkiye Ve Azerbaycan Uyruklu Öğrencilere Yönelik Bir Araştırma Y.ÖZTÜRK	464
Turistlerin Gıda İsrafı Ve Gıda Kaybı Davranışına İlişkin Çalışmaların İncelenmesi R.BÖLÜKBAŞ, Ş.KARACA	474
2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bağlamında Fiziksel Rekreasyona Katılım Süresinin Zihinsel İyi Oluş Üzerindeki Etkisi: Mutluluk Perspektifi F.VAROL, H.S.AKSU, A.KAYA, A.BAYRAK, M.DEMİREL	482
Otel İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetiminde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Araştırma M.M.KIZANLIKLI, A.TOKTORBAEVA	488
Çevresel Etik Farkındalığı İle Rekreasyonel Farkındalık İlişkinin İncelenmesi A.BAYRAK, H.S.AKSU, A.KAYA, M.DEMİREL	497
Davamlı turizm və destinasiyaların rəqabətqabiliyyətliliyi N.F.NİFTƏLİYEV	503
Davamlılıq çərçivəsində alternativ turizm V.QADAŞOV	505
Psixologiyanın turizm sahəsinə inteqrasiyası N.N.NİFTƏLİYEVA	511
Mingəçevir şəhərinin sosial-iqtisadi həyatının davamlı inkişafı üçün müasir	

avarçəkmə məktəbinin yaradılması perspektivləri	
S.Y.MUSTAFAYEVA	513
Turizmin davamlı inkişafında idman turizminin yeri	
A.M.QOCAYEVA, G.M.HÖKMƏLİYEVƏ	517
Gastronomi Turizminde Sürdürülebilirliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi	
Z.BULUT	519
Kırsal Turizm Faaliyetlerine Sürdürülebilir Bir Yaklaşım	
S.ERKEKLİ	530
Astara inzibati rayonunda çimərlik turizm imkanlarının qiymətləndirilməsi	
R.A.ƏLİYEV	532
Azərbaycanda elektron turizm	
E.M.MƏMMƏDOVA	536
Azərbaycan'da Turizmin Bibliyometrik Analizi	
G.DALKILIÇ, G.TOPÇU	541
Afyonkarahisar İlinin Termal Sağlık Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi	
Yöntemiyle Değerlendirilmesi	
O.PELİT	561
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle Sürdürülebilir Turizm Hedefleri Arasındaki	
İlişkinin Değerlendirilmesi	
M.ERTÜRK	576
Sürdürülebilir Restoranların Değerlendirilmesi: Michelin Rehberi'nde Yeşil Yıldız	
D.ÇİFTÇİ, A.E.C.SEZGİN	590
Ağıllı turizm destinasiyaları və onların formalaşması xüsusiyyətləri	
G.İ.QULUZADƏ	593
Turizm Sektöründe Sohbet Robotlarının Kullanım Alanları	
E.ŞİMŞEK	596
Gastronomi Turizmi Kapsamında Coğrafi İşaretle Yenilebilir Ürünleri Deneyimleyen	
Turistlerin Tekrar Ziyaret Ve Tavsiye Niyetinin İncelenmesi: Bingöl İli Örneği	
A.BÜKEY, S.ÇAVUŞOĞLU, H.ŞAHİN	603
Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Kültür Turizmi İle İlgili Yapılan Bilimsel	
Yayımların Bibliyometrik Analizi	
G.AYTAŞ, E.CİĞERCİ	611
Limni Gölü'ne Yönelik Tripadvisor'da Yer Alan Ziyaretçi Yorumlarının İçerik	
Analizi	
S.EVREN, S.S.K.TAŞ	624
Classification Of The International Tourism Market	
O.İEVSEITSEVA, I.HOLOVACHOV	633
Evaluating The Tourism And Recreation Potential Of Sheki District Of Azerbaijan	
A.ISMAYILOVA	635
Turizm Eğitiminde Yeni Eğilimler: Turizmde Kadın Ve Girişimcilik Konulu Dersler	
E.BALCI	645
Paranormal Turizm Kavramı Ve Türkiye'nin Paranormal Turizm Potansiyeli	
E.Ş.EVREN	649
Tourism Sector Of The Economy: Global World Trends	
O.İEVSEITSEVA, V.KAZNODII	653
Restoran Müşterilerinin Teknolojik Merak, Teknolojik İnovasyon Ve Yenilik	
Arayışının Satın Alma Niyetine Etkisi: Gadget Sevgisinin Düzenleyici Rolü	
Ü.KEMENT, B.BAŞAR, A.BÜKEY, A.YAYLI	656
Учебные экскурсии для студентов, обучающихся по специальности туризм	

K.ACAHOBA, H.MAPΓAZIEBA, Я.БOЙЛY	670
Turizmdə marketingin planlaşdırılması və idarə edilməsi məsələləri	
G.R.RÜSTƏMOVA	676
Havayolu İşletmələrinin Sürdürülebilirlik Anlayışı: Ödüllü Havayolu İşletmələri üzerine bir inceleme	
H.T.KAVLAK, H.S.AKSU	679
Green Deal And Sustainable Businesses	
D.STREIMIKIENE	684
Regionların sosial-iqtisadi inkişafında turizm sənayesinin rolu	
T.A.SƏFƏROVA	687
Medical Tourism In The Development Of Sustainable Tourism: Characteristics And Countries That Stand Out In This Field	
L.AHMADOVA	690
İqtisadiyyatın inkişafında turizmin artan rolu	
N.Z.MUSTAFAYEVA	694

ACILIS – PLENAR İCLAS

Şahin Bayramov

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru

Hörmətli cənab başçı!

Hörmətli rektorlar!

Hörmətli qonaqlar!

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Hər birinizi “Davamlı inkişaf strategiyası: qlobal trendlər, milli təcrübələr və yeni hədəflər” mövzusunda keçirdiyimiz II Beynəlxalq Elmi Konfransın açılış mərasimində həm öz adımdan, həm də Mingəçevir Dövlət Universiteti ailəsinin bütün üzvləri adından salamlayıram.

Bildiyiniz kimi, Möhtərəm Prezidentimizin müvafiq Sərəncamına əsasən 2023-cü il Azərbaycanda Heydər Əliyev İli elan edilib. Bu il Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümünü təntənəli şəkildə qeyd edirik. Açılışını etdiyimiz Beynəlxalq Elmi Konfrans da Ulu Öndərimizin 100 illik yubileyinə həsr olunub. Qeyd edim ki, Beynəlxalq Elmi Konfrans Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin 3 fevral 2023-cü il tarixli müvafiq məktubu ilə təqdim olunmuş “Ali təhsil müəssisələrində 2023-cü ildə keçiriləcək beynəlxalq və respublika səviyyəli elmi konfrans və simpoziumların siyahısı”na əsasən təşkil olunur. Xatırlatmaq istəyirəm ki, eyni mövzuda I Beynəlxalq elmi konfrans Mingəçevir Dövlət Universitetinin evsahibliyi ilə 2021-ci ilin 11-12 dekabr tarixlərində keçirilmişdi. Təbii ki, həmin dövrün mövcud reallıqları nəzərə alınmaqla, birinci konfransımız online formatda təşkil olunmuşdu. Həmin konfrans Universitetimiz üçün çox əlamətdar olmuşdu. Çünki həmin konfrans Mingəçevir Dövlət Universitetinin tarixində keçirilən ilk beynəlxalq elmi konfrans idi. Elmi ictimaiyyətdən daxil olan rəylər birinci konfransımızın çox uğurlu olduğunu göstərdi. Məhz bu səbəbdən də, eyni mövzuda Konfransın davamlı əsaslarla iki ildə bir dəfə keçirilməsinə qərar verdik.

Hörmətli Konfrans iştirakçıları!

İlk Konfransımız yalnız Mingəçevir Dövlət Universiteti tərəfindən təşkil olunmuşdu. Fərəhləndirici haldır ki, açılışını etdiyimiz II Beynəlxalq Elmi Konfrans 5 ölkənin 7 universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə ərsəyə gəlib. Böyük məmnuniyyətlə həmtəşkilatçı universitetləri təqdim etmək istərdim:

- doğma Azərbaycanımızı təmsil edən Mingəçevir Dövlət Universiteti Konfransın həmtəşkilatçısı və evsahibidir;
- qardaş Türkiyədən 3 həmtəşkilatçı universitet vardır. Bunlar Qazi Universiteti, Ankara Hacı Bayram Veli Universiteti və Kayseri Universitetidir;
- Litvanın Mykolas Romeris Universiteti Konfransımızın həmtəşkilatçısıdır;
- Ukraynanın Kiyev Milli Texnologiyalar və Dizayn Universiteti Konfransımızın təşkilatçılarından biridir;
- Qırğız Respublikasının Qırğız İqtisad Universiteti Konfransımızın həmtəşkilatçısıdır.

Adını çəkdiyim bütün universitetlərin rektorlarına konfransın təşkilinə göstərdikləri dəstəyə görə təşəkkürümü bildirirəm. Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi və Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyəti Konfransımızın rəsmi tərəfdaşlarıdır. Adını çəkdiyim hər üç qurum həm də I Beynəlxalq Elmi Konfransımızın rəsmi tərəfdaşları olublar. Başqa sözlə, davamlı inkişaf mövzusunda həsr olunan Konfransımızın davamlı tərəfdaşları vardır. Göstərilən təşkilati dəstəyə görə hər iki Nazirliyin rəhbərliyinə təşəkkürümüzü bildiririk.

Hər zaman olduğu kimi, bu gün də bizimlə bir arada olan Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyətinin Başçısı, universitetimizin yaxın dostu hörmətli İlham müəllimə təşəkkür edirəm.

Konfransımızda iştirak edən qonaqlarımıza şəhərimizə və Universitetimizə xoş gəldiniz deyirəm:

- qardaş Türkiyənin Kayseri Universitetinin rektoru Professor Kurtuluş Karamustafaya;
- Latviyanın RISEBA Tətbiqi Elmlər Universitetinin rektoru professor Luciya Rutkaya;
- həmin Universitetin Senatının rəhbəri Professor İlmars Kreitussa;
- qardaş Türkiyənin Ankara Hacı Bayram Veli Universitetinin Turizm fakültəsinin dekani, universitetimizin yaxın dostu, Professor İrfan Yazıcıoğluna;

- qardaş Türkiyədən gələn müstəqil tədqiqatçı, universitetimizin yaxın dostu, Dr. Işıl Keskin Şahana;

- Lənkəran Dövlət Universitetin rektoru, Universitetimizin yaxın dostu, professor Natiq İbrahimova;

- Azərbaycan Texnologiya Universitetinin rektoru vəzifəsini icra edən, Universitetimizin yaxın dostu, hörmətli Yaşar Öməröva kollektivimiz adından təşəkkür edirəm.

Konfransımızın açılış mərasiminə qatılan bütün qonaqlara və iştirakçılara təşəkkür edirəm. Və təbii ki, bu və ya digər üzürlü səbəbdən kaçılsın mərasiminə gələ bilməyən, amma Konfransa dəstək verən və açılış mərasiminə virtual formada qoşulan həmkarlarımıza təşəkkür etmək istəyirəm.

Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirinin müavini hörmətli Firudin Qurbanov, Qazi Universitetinin rektoru professor Musa Yıldız, Mykolos Romeris Universitetinin rektoru professor İnaqa Zaleniene, Kiyev Milli Texnologiyalar və Dizayn Universitetinin rektoru professor İvan Qrişenkoya, Qırğız İqtisad Universitetinin rektoru Dr. Almaz Kadıraliyevə, Çinin Lancou Maliyyə və İqtisadiyyat Universitetinin prorektoru professor Hu Kaiyə konfransın işinə dəstəklərinə görə təşəkkür edirəm.

Qeyd edim ki, 2021-ci ildə keçirdiyimiz I Beynəlxalq Elmi Konfransın sonunda Mingəçevir Dövlət Universitetində Davamlı İnkişaf və Regional İnnovasiyalar Tədqiqat Mərkəzinin yaradılması barədə qərar vermişdik. Keçən 2 il ərzində Mərkəzimiz uğurla fəaliyyət göstərir. Bu gün açılışını etdiyimiz Konfransın da ərsəyə gəlməsində sözügedən Mərkəz mühüm paya sahibdir.

Hörmətli Konfrans iştirakçıları!

Konfransımızın əsas məqsədi, davamlı iqtisadi inkişafın qlobal trendləri, 4-cü sənaye inqilabının yaratdığı reallıqlar, regionların tarazlı inkişafı, davamlı enerji təminatı, postkonflikt dövründə müasir tendensiyalar, keyfiyyətli təhsil sahəsində milli və beynəlxalq təcrübələr, ekoloji dayanıqlığın təmini və digər istiqamətlərdə aparılan elmi tədqiqatların nəticələrinin təqdim olunmasından və elmi müzakirələrin aparılmasından ibarətdir.

Konfransın əsas ideyası “Azərbaycan 2023: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər”, “Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi İnkişaf Strategiyası”, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik” və digər milli və beynəlxalq sənədlərdən irəli gələn vəzifələrin icrasına töhfə verməkdən ibarətdir.

Hazırda yaşadığımız dünyanın yeni reallıqları vardır. Daimi sülhün tərəfdarı olan Azərbaycan işğaldan azad etdiyimiz doğma Qarabağda sürətli və geniş quruluşluq fəaliyyətləri həyata keçirir. Davamlı qüdrətlənən Azərbaycan regional və beynəlxalq əhəmiyyətli layihələrin təşəbbüskarlarından və icraçılarından biridir. Fikrimizcə, alimlərin və akademik insanların apardıqları tədqiqatlar və irəli sürdükləri elmi əsaslandırılmış təkliflər çox faydalı ola bilər. Hesab edirik ki, açılışını etdiyimiz beynəlxalq konfrans bu sahədə atılan səylərin birləşdirilməsi üçün əlverişli platformaya çevrilmək imkanına malikdir.

Konfrans üçün 10 bölmə müəyyən edilmişdir:

- Dayanıqlı iqtisadi inkişaf strategiyası;
- Keyfiyyətli təhsil;
- Dördüncü sənaye inqilabı;

- Yaşıl enerji;
- Təmiz ətraf mühit;
- Postkonflikt inkişaf çağırışları;
- Humanitar elmlərdə yeni tendensiyalar;
- Türk dünyası;
- Turizmin davamlı inkişafda artan rolu;
- Dünyanın müasir dil mənzərəsi.

Konfransımızın işçi dilləri Azərbaycan, türk, ingilis və rus dilləridir. Konfransımız hibrid formatda keçirilir. Belə ki, bu gün keçirilən açılış-plenar iclas, plenar iclas və 10 bölmə iclası üzvbüz formatda təşkil olunur. 9 dekabr tarixində baş tutacaq 14 bölmə iclası isə online formatda keçiriləcəkdir.

Sevindirici haldır ki, birgə konfransımıza çox böyük maraq vardır. Belə ki, Konfransa ümumilikdə 573 tezis və məqalə daxil olub. Xatırladım ki, I Beynəlxalq Elmi Konfransımızda bu göstərici 470 olub. Plagiat və keyfiyyət tələblərinə cavab verməyən 40-a yaxın məqalə qəbul edilməyib. Ölkəmizdən ümumilikdə 413 məqalə, o cümlədən 29 ali təhsil müəssisəsindən 343 məqalə, 15 elmi tədqiqat institutundan 35 məqalə, 18 digər təşkilatdan 35 məqalə daxil olub. Eləcə də, 9 xarici ölkənin 48 qurumundan ümumilikdə 159 tezis və məqalə daxil olub.

Proqrama uyğun olaraq, açılış-plenar iclasdan sonra baş tutacaq plenar iclasda 5 məruzə dinləniləcək. Qeyd etdiyim kimi, günün ikinci yarısında konfrans öz işini paralel keçirilən 10 bölmə iclası ilə davam etdirəcək. Bölmə iclasları öz fəaliyyətini sabah online formatda davam etdirəcək.

İnanıram ki, plenar iclasda və bölmə iclaslarında dinləyəcəyimiz məruzələr və aparılacaq elmi müzakirələr konfransın qarşısına qoyduğu məqsədlərə çatmasına imkan verəcəkdir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Sonda açılış-plenar iclasında iştirak edən hər kəsi bir daha böyük hörmət və ehtiramla salamlayır, II Beynəlxalq elmi konfransın keçirilməsində dəstək göstərən bütün həmtəşkilatçılara, tərəfdaşlara, təşkilati, texniki və media dəstəyi göstərən qurumlara, Konfransın Təşkilat Komitəsinin üzvlərinə, məruzəçilərə, məqalə və tezislərin müəlliflərinə təşəkkürümü bildirirəm.

Diqqətinizə görə təşəkkür edir, konfransımızın işinə uğurlar arzulayıram.

Firudin Qurbanov

İqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Elm və Təhsil nazirinin müavini

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Çox mühüm bir mövzuya, Azərbaycan xalqının Ümummili lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümünə həsr olunan II Beynəlxalq elmi konfransda sizləri Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi adından salamlayır, Mingəçevir Dövlət Universitetinin rəhbərliyinə, tədbirin bütün təşkilatçalarına təşəkkürümü bildirirəm.

2023-cü il ölkəmiz üçün ulu öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinin qeyd olunması ilə əlamətdardır. 2023-cü il Heydər Əliyev ili elan olunmuşdur. Bu dahi şəxsiyyətin uzaqgörən dövlətçilik siyasəti və iradəçiliyi sayəsində ölkənin sürətli inkişafı təmin olunmuşdur. Siyasətçilər, alimlər, sadə vətəndaşlar onun zəngin ideyalarından, siyasi irsindən həmişə faydalanmağa çalışıblar. Fikrimizcə, ən əsası isə məharətlə dövlətin idarə olunmasıdır və dəyişən dünya üçün strategiyalardır.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Bütün sivilizasiyanın gələcəyi və onun taleyi üçüncü minillikdə davamlı inkişafın məqsəd və prinsiplərinin reallaşmasından asılıdır. Davamlı inkişaf, gələcək nəsillərin öz ehtiyaclarını ödəmək

qabiliyyətinə xələl gətirmədən, indiki ehtiyaclara cavab verən inkişafdır. Belə ki, gələcək nəsillərin öz ehtiyaclarını ödəmək üçün əsas təhlükə mənbələri ətraf mühit problemləri və təhlükələrin ağırlaşmasıdır.

Cəsarətlə demək olar ki, əgər beynəlxalq ictimaiyyət təcili olaraq lazimi tədbirləri görməsə, o zaman ya qlobal miqyasda sosial-ekoloji, ya da digər qlobal problemlərin və təhdidlərin ağırlaşması ilə müşayiət olunan fəlakətlər baş verə bilər. Bu mənada, davamlı inkişaf, ən azı iqtisadi səmərəlilik, sosial əlamət və biosfer uyğunluğu ilə xarakterizə olunmalıdır. Bütün bu parametrlər vahid məqsədyönlü sistem şəklində birləşdirilməlidir.

Davamlı inkişaf üçün bir sıra əsas prioritetləri göstərmək olar. İqtisadi addım, hansı ki, ilk növbədə milli innovasiya sisteminin inkişafı və insan kapitalına investisiya qoyuluşu yolu ilə əldə edilir. Dövlətin rolunu gücləndirməklə və ictimai xüsusi tərəfdaşlıq əlaqələrini təkmilləşdirməklə inkişaf edən elm, difektologiya, təhsil, səhiyyə və mədəniyyət.

Təbii ehtiyatlardan rəşional istifadə edilməsi, onların qorunub saxlanması və balanslaşdırılmış istehlak və qabaqcıl texnologiyaların inkişafı da qeyd edilməlidir. Təəssüflə qeyd etmək olar ki, çox vaxt qlobal məsələlərlə, qlobal tədqiqatlarla məşğul olan bir sıra alimlər əslində, davamlı inkişaf ideyalarına məhəl qoymurlar. Onların əsas mövzusu qlobal proseslər və sistemlərdir.

Məlumdur ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyası tərəfindən qəbul edilmiş 17 davamlı inkişaf məqsədi arasında dördüncüsü, bildiyiniz kimi, inkluziv və ədalətli, keyfiyyətli təhsili təmin etmək və hamı üçün ömürboyu öyrənmə imkanları yaratmaqdır. Bu məqsəd Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və UNESCO tərəfindən yerli təhsil konsepsiyası kimi təqdim olunub. Təhsilin bu güncü roluna və digər qəbul olunmuş davamlı inkişaf məqsədlərinin nailiyyətlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Şübhəsiz ki, üçüncü minilliyin sivilizasiya inkişafının yeni modeli yalnız onun ən mühüm alt sistemi olan təhsilin köməyi ilə mümkündür.

Məlum olduğu kimi, 2013-cü ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatlarının dayanıqlı inkişaf üzrə konfransı ilə əlaqədar, davamlı inkişafa dair ali təhsil müəssisələrinin öhdəlikləri qəbul olunub. Həmin sənədə əsasən universitetlərin rəhbərləri və onların bölmələri davamlı inkişafa keçid üçün beynəlxalq səyləri dəstəkləmək öhdəliyini daşıyırlar. Ali təhsil müəssisələri şəbəkəsi beynəlxalq siyasi və hətta qlobal səviyyədə bir sıra öhdəlikləri öz üzərinə götürməklə, davamlı inkişafa keçid səylərində xüsusi transmilli rol oynayır. Son zamanlar təhsilin qloballaşması və qlobal təhsilin formalaşması problemləri, onun açıq və məsafəli formalarının inkişaf etdirilməsi ilk növbədə internetdən istifadə ilə bağlıdır. Transmilli təhsil eyni məqsədə xidmət edir. Məsələn, bir ölkədə yaşayan tələbələr digər ölkələrin universitetlərində məsafədən təhsil xidmətləri ala bilərlər.

Artıq təhsilin qloballaşması, təhsildə qlobal proseslərin gedişinin təzahürlərini və tərzlərini öyrənməyə ehtiyac yaradıb. Dünya ictimaiyyətinin davamlı inkişafa keçidində yeni mərhələ də təhsilin yeni konsepsiyasının yaranması ilə bağlıdır. Bu mərhələdə davamlı inkişaf üçün təhsil hələ dominant deyilsə, onda getdikcə daha fəal rol oynamalıdır. İlk növbədə təhsil prosesinə davamlı inkişaf ideyalarının daxil edilməsi üçün daha çox əsasların olduğu yerlərdə inkişaf etdirilməlidir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

İnanırıq ki, olduqca əhəmiyyətli problemlərə həsr olunan bu konfransda müzakirələr, həlli önəmli məsələlərlə bağlı çıxışlarda səsləndirilən dəyərli fikirlər və irəli sürüləcək təkliflər konfransın işinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Konfransın işinə uğurlar arzu edirəm!

İlham İsmayılov

siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru
Mingəçevir şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı

Hörmətli konfrans iştirakçıları,

İlk öncə bu gün Mingəçevir şəhərində keçirilən Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 100-cü ildönümünə həsr olunmuş “Davamlı İnkişaf Strategiyası: Qlobal Trendlər, Milli Təcrübələr və Yeni Hədəflər” mövzusunda II Beynəlxalq Elmi Konfransın iştirakçılarını Mingəçevir şəhər İcra Hakimiyyəti adından salamlayır, konfransın təşkilatçılarna öz minnətdarlığımı bildirirəm.

Bildiyiniz kimi ölkəmizdə davamlı sosial-iqtisadi inkişafın təmin edilməsi Azərbaycan hökumətinin qarşıya qoyduğu və çox böyük müvəffəqiyyətlə həyata keçirdiyi mühüm prioritetlərdən biridir. Bəlli olduğu kimi, bu ölkə iqtisadiyyatının hərtərəfli, şaxələnmiş şəkildə inkişafını nəzərdə tutur. Burada neft sektoruna böyük sərmayələrin yatırılması hesabına ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrinin davamlı inkişaf etdirilməsi başlıca hədəf kimi götürülür. Hələ ötən əsrin sonlarında neft strategiyasının əsasını qoyan ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda davamlı inkişafın əsasını qoymuşdur. Bu inkişaf ulu öndər Heydər Əliyevin layiqli varisi və onun siyasi xəttinin qətiyyətli və uğurlu davamçısı ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha da müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir. Azərbaycan Prezident cənab İlham Əliyev Ulu Öndər Heydər Əliyevin strateji inkişaf xəttini ardıcılıqla və uğurla davam etdirərək müstəqil dövlətçiliyin və müasir inkişafın Azərbaycan modelini yaradıb. Bu müstəqil inkişaf modelinin əsasını ölkəmizin bütövlükdə bütün bölgələr və sahələr üzrə inkişaf etdirilməsi təşkil edir. Hazırda ölkəmizin davamlı inkişafı sayəsində əldə etdiyi böyük uğurlar inkişafın Azərbaycan modelinin düzgünlüyündən danışmağa imkan verir. Bu modelin tətbiqi bütün sahələrdə sürətli inkişafa səbəb olub, insanların rifah halı daha da yaxşılaşıb, ölkəmizin siyasi, iqtisadi imkanları genişlənib, ölkəmizin beynəlxalq arenada mövqeləri güclənib. Əlbəttə ki, bu uğurlar və nailiyyətlər davamlı və dayanıqlı olmalıdır. Bunun üçün hesab edirik ki, daima təhlillər, araşdırmalar, tədqiqatlar aparılmalıdır. Qlobal proseslər nəzərə alınmaqla, milli təcrübəyə əsaslanmaqla inkişafın yeni hədəfləri müəyyənləşdirilməli və bütün elmi əsasları hazırlanmalıdır. Bu baxımdan bu günkü konfransın mövzusu da çox aktualdır və müasir tələblərə cavab verir.

Hörmətli konfrans iştirakçıları,

Bildirmək istəyirəm ki, 44 günlük Vətən müharibəsində qələbəmiz regionumuza yeni reallıqlar gətirdi. Regionun aparıcı ölkəsi kimi Azərbaycan dövləti tarixi torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasından sonra həmin ərazilərdə geniş bərpa və quruculuq işlərinə start verdi. Hazırda Qarabağda və Şərqi Zəngəzurda böyük layihələr icra edilir. Bu işlər ölkəmizin qüdrətindən, müstəqil inkişafının uğurlu gələcəyindən xəbər verir. Ölkəmizdə gedən iqtisadi inkişafın bir hissəsi kimi Mingəçevir şəhərində yaradılan sənaye parkında fəaliyyət göstərən müəssisələr şəhərimizin inkişafına mühüm töhfələr verir. Ölkə Prezidentinin son sərəncamları ilə yeni sənaye parkının yaradılması, yeni elektrik stansiyasının əsasını qoyulması şəhərimizin iqtisadi cəhətdən inkişafına və şəhərimiz üçün vacib olan işsizlik probleminin aradan qaldırılmasına xidmət edəcəkdir. Mingəçevir şəhərində böyük işlərin görülməsi, sənaye istiqamətli yeni müəssisələrin, eyni zamanda Mingəçevir su anbarının ətrafında turizm müəssisələrinin yaradılmasını da əhatə edir. Eyni zamanda Mingəçevir Dövlət Universitetinin kampusunun tikintisinə hazırlıqlar gedir və yeni kampusun tikintisinin başa çatması universitetimizin gələcəkdə daha da inkişafına şərait yaradacaqdır.

Onu da qeyd edim ki, Universitetimizin son illər fəaliyyətində olan uğurlar bizi sevindirir. Bu uğurlara görə Universitet rəhbərliyinə öz təşəkkürümü bildirirəm. Qeyd olunan məsələlər şəhərimizin inkişafında gələcək üçün əsas prioritetlər və gələcəkdə yeni iş yerlərinin yaradılmasına və şəhərin sənaye və turizm potensialının artırılmasına yönəlmişdir. Ümidvaram ki, yaxın gələcəkdə şəhərimiz iqtisadi cəhətdən regionun qabaqcıl şəhərlərindən biri olacaqdır.

Hesab edirəm ki, bu gün keçirilən II Beynəlxalq elmi konfrans və burada müzakirə edilən məsələlər bütövlükdə Azərbaycanımızın, eləcə də şəhərimizin gələcək inkişafında böyük əhəmiyyətə malik olacaqdır. Bu günkü konfransın açılışı münasibətilə sizləri bir daha salamlayır və konfransın işinə uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Musa Yıldız

professor, doktor

Qazi Universitetinin rektoru, Türkiyə

Sayın rektörlerim,
çox kıymətli hocalarım,
sevgili öğrenciler ve değerli misafirler.

Sözlerime başlamadan önce, hepinizi hürmet ve muhabbetle selamlıyorum. Mingəçevir Devlet Üniversitesi'nin koordinatörlüğünde, rektörü olduğum Gazi Üniversitesi, kardeş Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Mikolas Romeris Üniversitesi, Kiev Milli Teknoloji ve Dizayn Üniversitesi, Kırgız İktisat Üniversitesinin paydaşı olduğu bu kongreye katılmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ederek, sözlerime devam etmek istiyorum.

Can Azərbaycan halkının milli lideri Haydar Aliyev'in doğumunun 100. yılına ithaf edilən 2. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi: Küresel Trendler, Ulusal Deneyimler ve Yeni Hedefler Kongresi'nin başta Türk Dünyası olmak üzere, bilim dünyasına hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Can Azərbaycan'ın son yıllarda kazandığı zaferlerde olduğu gibi, eğitim ve bilim alanında da birlik ve beraberliğimizi güçlendirerek devam ettiğimiz bu günlerde gerçekleştirilen kongrenin yeni başarılarına vesile olmasını ümit ediyorum.

Malum olduğu üzere zaferler, alt yapısı ilim ve irfan ile kurulmuş, güçlü, bağımsız ve eğitimli nesillere sahip milletlerin kaderinde vardır. Bunun için bilimsel faaliyetlerimizi artırarak devam ettirmek, bu faaliyetlerde de Türk Dünyasıyla iş birliğini artırmak, ülkemizin ve özelde Gazi Üniversitesi'nin öncelikli hedeflerindedir.

Gazi Üniversitesi olarak, Mingəçevir Devlet Üniversitesi ile gerçekleştirdiğimiz iş birliğini de artırarak devam ettirmek arzusunda olduğumuzu bir kez daha burada ifade etmek isterim. Bu vesileyle kongreyi organize eden Mingəçevir Devlet Üniversitesi Rektörü Doktor Şahin Bayramov kardeşime şükranlarımı arzu ediyorum.

Natıq İbrahimov

riyaziyyat elmləri doktoru, professor

Lənkəran Dövlət Universitetinin rektoru

Hörmətli qonaqlar!

Əziz dostlar!

Rektor yoldaşlarım!

Sevimli tələbələr və hörmətli müəllimlər!

Lənkəran Dövlət Universitetinin kollektivi adından hamınızı salamlayıram. Bildirirəm ki, ev sahibi olmasam da Mingəçevir Dövlət Universitetinin evsahibliyi etdiyi hər iki beynəlxalq konfransda iştirak etmişəm. Bu səbəbdən hər kəsə xoşgəldin deyirəm, hamıya uğurlar diləyirəm.

Lənkəran Dövlət Universiteti, Mingəçevir Dövlət Universiteti ilə hər zaman yaxın işbirliyi qurub, tədbirləri birgə keçirirlər. Hətta digər universitetlərdə keçirilən tədbirlərdə də birgə iştirak edirik. Rektor həmkarımla həmsöhbətlik, tərəfdaşlıq.

Bu konfrans çox maraqlı bir mövzuya həsr olunub. Müasir dünya üçün bu konfransın işi çox maraqlıdır. Eyni zamanda onu da bildirim ki, elmlə bağlı, tədqiqatla bağlı təşkil edilən konfranslar xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Mədəniyyət, incəsənətlə bağlı tədbirlər keçirilərkən, orada milliliyə daha çox önəm verilir. Ancaq elmi konfransda dünyəvilik daha çox önə çıxır. Burada aparılan tədqiqatlar və onların nəticələri dünyanın, cəmiyyətin məhsuludur.

Lənkəran Dövlət Universitetinin nümayəndə heyəti konfransda iştirak edir. Universitetimizin əməkdaşları Konfransa məqalə, tezislər təqdim etmiş və proqrama əsasən onların müvafiq panellər üzrə məruzləri nəzərdə tutulub.

Arzu edirəm ki, konfransın gedişində maraqlı məqalələr dinlənilsin. Yaxşı məqalələr dərc olunsun və onlardan gənclər istifadə etsinlər.

Konfransın işinə uğurlar arzu edirəm!

İnqa Zaleniene

professor, doktor

Mykolas Romeris Universitetinin rektoru, Litva

Your Magnificence Rector of Mingachevir University,

Dear participants of the conference,

Honorable quests,

As representative of the co-organiser Mykolas Romeris University from Lithuania and Vice President of International Association of Universities, it is my pleasure and honour as to welcome you all at this important joint International scientific conference.

First of all, I would like to extend my gratitude to the academic community of Mingachevir University, an active member and supporter of sustainability priority at International Association of Universities.

Mingachevir university is effectively creating a new kind of university in the country, implementing the whole-institutional approach towards sustainability within university community and environment.

Today's conference serves as unique platform to gather us all here today, ready to share and discuss our common challenges, achievements, plans and recommendations for more effective and timely implementation of sustainable development goals imbedded in UN Agenda 2030.

Ensuring sustainable development and creating a secure and prosperous life for people and communities is a shared aspiration. But as The Sustainable Development Goal Report 2023 shows, that only 12 % of the raised 500 goals are on track by 2023. This indicates a critical state in our collective efforts.

Problems such as poverty, armed conflicts, climate change and its consequences do not leave humanity much time to address them.

The list of urgent issues is not exhaustive. Our paramount objective is to galvanise educational and scientific resources to confront those obstacles and prepare for the sustainable advancement of mankind in the years to come.

In higher education, sustainability initiatives are gaining momentum. Recent data shows a 25% increase in universities integrating sustainability into their curricula over the past five years. Additionally, there's a 30 % rise in institutions undertaking sustainable campus and operational practices.

The concept of Education for Sustainable Development (ESD) is at the forefront of those efforts. It empowers learners of all ages with the knowledge, skills, values, and attitudes to address the interconnected global challenges.

UNESCO reports a 40 % increase in ESD programs across universities worldwide, demonstrating a significant shift towards incorporating sustainability into education.

Moreover, universities implementing ESD have observed a marked improvement in student engagement and community involvement.

Studies reveal that campuses with Sustainability programs see up to a 20 % increase in student retention and a similar rise in community partnerships for sustainability projects.

Our focus extends beyond traditional education to encompass skills essential for sustainable business practices, effective use of artificial intelligence, and fostering entrepreneurial mindsets.

This comprehensive approach is not just about knowledge transfer but about cultivating responsible, forward-thinking global citizens.

Together, we can collaborate to develop solutions that are not only economically feasible, but also ecologically sustainable and socially significant.

We could cultivate an innovative culture that extends national boundaries and establishes a benchmark for international partnerships.

Together, we can foster cultural diversity, peace and democracy, and advance higher education and research to fulfil the needs and expectations of our students, communities, and societies.

Thank you for your cooperation and friendship.

I hope this will be a productive opportunity for networking and creates an efficient model of collaboration among all participants.

Thank you for your attention.

Kurtuluş Karamustafa

professor, doktor

Kayseri Üniversitesinin rektoru, Türkiye

Sayın Vali`m, hürmetli rektörlerim,

Kıymetli dekanlarım,

Değerli öğretim elemanları ve sevgili öğrenciler,

Hepinizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Can, kardeş, Azərbaycan`da böyle güncel ve ilmi bir kongrenin paydaşı olmaktan büyük memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum. Size Türkiye`den, Anadolu`nun bağrındaki Kayseri şehrinden, Türkiye`deki kardeşlerinizden gönül dolusu selam, sevgi ve muhabbet getirdim.

Kongremizin ana konusu olan “sürdürülebilir kalkınma” sadece bizim için değil, tüm dünya için son derece önemli olan konulardan biridir. Özellikle sanayi devriminden sonra ve özellikle de son elli yılda hızla gelişen teknoloji ve sanayileşme hamleleri sonucunda kıt olan dünya kaynakları, eğer planlı kalkınma ve sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde hareket edilmezse vahşi küreselleşmeyle beraber, büyük ölçüde yok olmaya yüz tutacaktır. Sürdürülebilirlik çok genel ifadeyle hepimizin bildiği üzere torunlarımızın hakkını tüketmeden, gelecek nesillerin hakkına tecavüz etmeden, kaynakların en verimli şekilde kullanılmasıdır. Tabii ki bu bağlamda yerel unsurların, milli değerlerin de gelecek nesillere taşınabilmesi hepimizin bildiği üzere son derece önemlidir. Bu bağlamda ikincisi düzenlenen “Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi: Küresel Trendler, Milli Tecrübeler ve Yeni Hedefler Kongresi”nin akademik bilgi birikimimize, kalkınmanın farklı boyutlarıyla birlikte yapılacak çalışmalarla ciddi katkılar oluşturacağı

düşüncesindeyim. Mingəçevir Devlet Üniversitesi bunu yazılı materyale dönüştürdüğü için, bu bilginin dünyanın farklı üniversitelerinde veya coğrafyamızda paylaşılması ve konu ile ilgili bilgilendirmelerin yapılması kıymetli olmaktadır.

Azerbaycan Devleti kurucu Cumhurbaşkanı büyük devlet adamı Haydar Aliyev`i doğumunun 100. yılında burada büyük hürmetle ve saygıyla anmak istiyorum. Tabii, Azerbaycan Devleti`nin bu coğrafyada güçlü ve büyük bir şekilde ileriye gitmesinde, hür ve bağımsız bir şekilde bu tip etkindikleri uluslararası bazda yapabilmesinde güçlü devlet iradesinin olması da önemli. Bu bağlamda, Azerbaycan Cumhuriyeti`nin Cumhurbaşkanı büyük devlet adamı İlham Aliyev`e de hürmetlerimi, saygılarımı sunuyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle hepinize saygılarımı sunuyorum. Bu akademik etkinliğin, burada yapılacak çalışmaların ilim dünyamıza, akademik camiamıza, uluslararası platformda ciddi katkılar sunmasını diliyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

İvan Qrişenko

iqtisad elmləir doktoru, professor

Kiyev Milli Texnologiyalar və Dizayn Universitetinin rektoru, Ukrayna

Високоповажний пане ректоре Шахін Вагіф огли Байрамов!

Шановні Колеги та Поважні Учасники конференції «Стратегія стійкого розвитку; глобальні тенденції, національний досвід і нові цілі».

Щиро вітаю вас на цьому визначному заході, який об'єднав вчених та фахівців з різних країн у спільному пошуку високотехнологічних рішень для важливих викликів нашого часу. Ця конференція стане важливим кроком у співпраці та обміні ідеями між нашими університетами. Особливо таке співробітництво є важливим для нас в умовах тяжкої ситуації в Україні, спричиненої російською військовою агресією.

Відзначаючи століття від народження Національного лідера азербайджанського народу, Гейдара Алієва, цей захід стає особливим вшануванням його внеску у розвиток нації та надихає нас удосконалювати свої навички та знання для майбутнього благополуччя прийдешніх поколінь.

Київський національний університет технологій та дизайну вважає за честь брати участь у цій конференції, організованій Мінгячевірським державним університетом та партнерами з Туреччини, Литви, України, Киргизької Республіки та інших країн. Обговорення ключових тем буде важливим кроком у напряму вирішення викликів сталого розвитку та формування спільної стратегії нашого майбутнього.

У сфері освіти, сталий розвиток означає впровадження інноваційних методів та підходів, спрямованих на розвиток критичного мислення та усвідомлення важливості бережливого використання ресурсів.

Ми також активно стимулюємо дослідження та розробки в галузі технологій, спрямованих на сприяння сталому розвитку.

Екологічна стійкість, що є ключовою складовою нашої місії, включає заходи із збереження природи, відновлення деградованих екосистем та розвитку відновлювальних джерел енергії. Впровадження зеленої енергетики, екологічно чистих технологій та зменшення вуглецевого сліду - це лише декілька напрямів, які ми активно розглядаємо для досягнення сталого розвитку.

Наше успішне університетське співробітництво, що розпочалося у 2021 році, вже принесло значні стратегічні результати у вигляді спільної продуктивної участі у наукових

конференціях, спільних публікаціях та інших науково-освітніх проєктах. Це свідчить про нашу готовність до глибокої інтеграції у світовий освітній та науковий простір.

Бажаю успішної роботи, творчих дискусій та приємних спілкувань.

Впевнений, що ідеї цієї конференції ляжуть в основу цілого ряду корисних практичних рекомендацій всім учасникам.

Добра всім, здоров'я, успіхів та мирного неба!

Дякую увагу.

Lucija Rutka

professor

RĪSEBA Tətbiqi Elmlər Universitetinin rektoru, Latviya

Dear rectors, professors, colleagues, and all conference participants!

I am extremely honoured to attend the Second International Scientific Conference on “Sustainable Development Strategy: Global Trends, National Practices and New Goals” and am grateful to the Rector of Mingachevir State University, Dr. Shahin Bayramov, for the invitation.

Currently, the field of global higher education, like the rest of the world, is undergoing rapid changes, and we have many challenges and opportunities. In order to develop higher education and promote human well-being, it is important for us to base our decisions on our strategic goals and shared values.

Mingachevir State University organized conference is especially important for me personally and also to RISEBA University because our ultimate purpose is to develop socially responsible entrepreneurs, leaders, managers, and professionals for Latvian and international businesses and society through being a learning community that strives to be an international centre of expertise in the areas of business, art, and technology.

This conference about sustainable development strategy greatly connects with our university's strategic cornerstones: sustainable growth, digital transformation, business impact in society, and international competitiveness.

Likewise, it is very important for any university to increase the quality of academic work, the diversity of scientific research, the scope of various types of projects, develop digitization tools and processes, as well as promote staff growth. This conference is an excellent opportunity for starting or continuing cooperation and exchanging experience in all the above-mentioned areas of higher education. I want to mention that RISEBA University of Business, Arts and Technology and Mingachevir State University have already started a successful cooperation within the framework of one international project.

This conference is extremely important not only in each of our countries but also in the field of common higher education.

I want to say a huge thank you again to the Rector of Mingachevir State University, Dr. Shahin Bayramov, for organizing the conference, the universities of other countries for cooperation, and each participant of the conference for their scientific and practical contribution.

I wish all conference participants professionally and scientifically useful conference days filled with positive emotions.

Almaz Kadıraliyev

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

M.Rıskulbekov adına Qırğız İqtisad Universitetinin rektoru, Qırğızıstan

Dear Rector Shahin Bayramov,

Ladies and gentlemen,

Esteemed guests, scholars and students!

It is with great pleasure and honor that I welcome you to the Second International Scientific Conference on "Sustainable Development Strategy: Global Trends, National Experience, and New Goals." As we gather here today, we embark on a journey of intellectual exchange and collaboration, with a shared commitment to advancing sustainable development in a world that is increasingly interconnected.

This conference holds special significance as we commemorate the 100th Anniversary of the National Leader of the Azerbaijan people, Heydar Aliyev, a visionary statesman whose enduring legacy continues to shape the path of progress in Azerbaijan and beyond. Heydar Aliyev's commitment to national development, peace, and prosperity serves as an inspiration for us all as we deliberate on the global challenges and opportunities of sustainable development.

I would like to express our deep appreciation for the strong partnership between Azerbaijan and the Kyrgyz Republic, a collaboration founded on mutual respect, shared values, and a commitment to fostering intellectual growth. The ties that bind our nations are not only diplomatic but are also deeply rooted in a common dedication to addressing the pressing issues that impact our societies.

Furthermore, our gratitude extends to the Mingachevir State University of Azerbaijan and its rector Dr. Shahin Bayramov whose unwavering commitment to academic excellence and research has made this conference possible. The university's role as a catalyst for knowledge dissemination and its dedication to nurturing the next generation of leaders aligns seamlessly with the objectives of our gathering today.

The theme of this conference, "Sustainable Development Strategy: Global Trends, National Experience, and New Goals," underscores the urgency and complexity of the challenges we face. In an era marked by rapid technological advancements, environmental concerns, and shifting geopolitical landscapes, it is crucial for us to come together to explore innovative solutions and forge partnerships that will shape a more sustainable and equitable future for all.

Over the next few days, we will have the privilege of engaging with distinguished speakers, scholars, and experts who will share their insights, research findings, and experiences. The collaborative spirit that characterizes this conference will undoubtedly foster meaningful discussions and contribute to the body of knowledge that guides our collective pursuit of sustainable development.

Once again, welcome to the Second International Scientific Conference on Sustainable Development.

Yaşar Ömərrov

biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan Texnologiya Universitetinin rektoru v.i.e.

Hörmətli rektor və həmkarlarım!

Dəyərli konfrans iştirakçıları!

Əziz tələbələr!

Böyük məmnunluq hissi ilə Azərbaycan Texnologiya Universitetinin professor-müəllim heyəti adından hər birinizi salamlayır, konfransın təşkilat komitəsinə, başda çox hörmətli Şahin müəllim olmaqla, hər birinə uğurlar arzulayıram və eyni zamanda konfransın yüksək səviyyədə təşkil etdiyinə görə onları təbrik edirəm.

Məndən öncə çıxış edən natiqlərin artıq qeyd etdiyi kimi, konfransın mövzusu çox aktualdır, çox incəliklə seçilmişdir. Konfransın mövzusu, ideyası müəyyən edilərkən dünya səviyyəsində mövcud olan trendlər və çağırışlar nəzərə alınmışdır.

Bildiyimiz kimi, BMT tərəfindən 2015-ci ildə dünya sammitində qəbul edilmiş “Dayanıqlı inkişaf məqsədləri” sənədi burada nəzərə alınmışdır. Eyni zamanda, konfransın mövzusu müəyyən edilərkən, milli təcrübələr və hədəflər də nəzərə alınmışdır. Buna misal olaraq, biz, dövlət başçısı tərəfindən iqtisadi inkişafa dair milli prioritetlər və inkişaf strategiyasını qeyd edə bilərik. Konfransın istiqamətlərinə diqqət yetirərkən görə bilərik ki, cəmiyyətimizin ən aktual məsələləri burda öz əksini tapır.

Bununla yanaşı, Beynəlxalq konfransın Ümummilli lider Heydər Əliyevində 100 illik yubileyinə həsr edilməsi heç də təsadüfi deyil. Ümummilli liderin Respublikamızda hakimiyyətinin hər iki dövrü müddətində ölkəmizin davamlı sosial və iqtisadi inkişafının şahidi olmuşuq və bu gün də möhtərəm cənab Prezident tərəfindən uğurla həyata keçirilən dinamik, iqtisadi inkişaf, məhz Ümummilli liderin zamanında onun ideyaları və təşəbbüsləri, xidmətləri sayəsində mümkün olmuşdur.

Bir daha konfransın işinə uğurlar arzu edirəm, diqqətinizə görə təşəkkür edirəm!

İrfan Yazıcıoğlu

professor, doktor

Ankara Hacı Bayram Veli Universitetinin Turizm fakültəsinin dekanı, Türkiyə

Sayın rektörlerim!

Sayın dekanlarım!

Değerli hocalarım!

Sevgili gençler!

Sevgili öğrenciler!

Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Ayrıca üniversitemiz rektörü, profesör doktor, sayın Naci Bostancı'nın da selamlarını iletmek isterim. Bu gün burada düzenlenen 2. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Kongresi'nin Mingəçevir Devlet Üniversitesi ve Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi arasındaki bundan sonra yürütülecek yeni bilimsel çalışmaların başlangıcı olmasını temenni ediyorum.

Bu Kongre'ye paydaş olmamızda büyük emeği geçen Kongre'nin düzenleyicisi Mingəçevir Devlet Üniversitesi Rektörü, güzel insan, dostumuz, Şahin Bayramov'a da çok teşekkür ediyorum. Yine onun nezdinde, böyle güzel bir organizasyonu gerçekleştiren düzenleme komitesinin her bir üyesine tek-tek teşekkür eder, sevgilerimi sunarım. Bundan sonra sunulacak bildirilerin ve

yapılacaq olan dəyərləndirmələrin sürdürülebilir kalkılma konusunda yeni fikirlərin ortaya çıxmasına katkı sağlamasını temenni ederim.

Hepinizi tekrar saygı və sevgiylə selamlıyorum!

Hu Kai

Professor

Lancou Maliyyə və İqtisadiyyat Universitetinin prorektoru, Çin

Congratulations on the Second International Scientific Conference of Mingachevir State University!

Dear Rector Shahin and all the distinguished guests of today’s conference!

Greetings from China!

On behalf of Lanzhou University of Finance and Economics (LUFE), I would like to extend my warmest congratulations to the Opening of the Second International Scientific Conference on “Sustainable Development Strategy: Global Trends, National Experiences and New Goals”.

It is also a great delight for me to express my sincere appreciation to my close friend Dr. SHAHIN and Azerbaijan Mingachevir State University for hosting this great event. This academic get-together is of immense significance for discussing the development of global cooperation and sustainable development in the post-epidemic era and, definitely, bringing our ideas and hearts closer.

Over the years, as a vital country along the Belt and Road, Azerbaijan has been developing friendly cooperative relations steadily and healthily with China in a variety of areas. The two countries are working together to build a shared future for sustainable development.

Our friendship and educational cooperation began in September 2016, when Dr. Shahin Bayramov, then vice Rector of Azerbaijan State University of Economics, paid his first visit to my university and successfully contributed in the University Alliance of Belt and Road Forum and the Silk Road (Dunhuang) International Culture Expo as a representative of our global university partners. He impressively made a keynote speech on how to further develop “opening and inclusiveness” and promote cultural prosperity and educational development along the Silk Road.

Dr. Shahin was then invited as guest professor for Silk Road Economic Research Institute of our university in 2018. In July 2019, Dr. Shahin attended the Forum of the

Belt and Road Land-Sea Corridor and Development in Lanzhou, at which, he offered suggestions for the economic and social development of Gansu Province.

The past few years have witnessed frequent and fruitful academic exchanges and close personnel exchanges between Baku and Lanzhou. With our friendly invitation and joint efforts, Azerbaijan Mingachevir State University officially became a member of the University Alliance of Belt and Road Forum in December, 2021. Moreover, we have joined hands to tide over this pandemic and actively built an education community along the Belt and Road.

Lanzhou University of Finance and Economics expects to enhance friendly collaboration and interaction with global universities, actively promote resource integration, information sharing and project development, and achieve new cooperation fruits.

Once again, congratulations on this International Scientific Conference and wish you a great success!

Thank you!

Işıl Keskin Şahan

Dr.

müstəqil tədqiqatçı

“Cabana Eğitim ve Danışmanlık Ltd”, Türkiyə

Sevgili dostlar!

Yeniden Azərbaycan`da, Mingəçevir`de, Mingəçevir Devlet Üniversitesi`nde bulunmaktan çok mutluyum. Bu vesileyle, kıymetli Rektör hocamız Şahin Bayramov`a çok teşekkür ediyorum. Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Bu güzel konferansın gerçekleşmesinde emeği olan tüm dostlarımı da bir kez daha burada teşekkürlerimle, saygımla, sevgimle selamlamak istiyorum.

Bugün ve yarın çok önemli gün. Çünkü, strateji oluşturma ve sürdürülebilirlik çok kolay mevzular değil. Ancak bu süreç içerisinde, özellikle bu konferansda sektör ve akademinin birlikte hareket etmesinin kıymetini ve güzelliğini görüyorum. İşte benim bu noktada durduğum yer de burası. Akademik arka planın sektörlere yani sanayiye çok ihtiyacı var. Sanayinin akademik arka plana çok ihtiyacı var. Bu ikisi olmadan, yani iki saç ayağı olmadan olmuyor. Dolayısıyla ilmin içinde yer alan-ilmin nüvesi olan, yaklaşımların pratikle birleştirilmesi, pratiğin ise mutlak surette ilme kavuşturulması son derece önemlidir.

İşte bu konferansın bu iki noktayı kapsayıcı ve bütünleştirici bir çerçeveye ele alıyor olması ayrıca çok kıymetli. Sevgili gençler, konumuz eğer sürdürülebilirlikse, hep şöyle bakıyorum: sizler bizlerin devamlılığımızsınız. Yani yakında bayrağı bizlerden sizler devralıyor olacaksınız. Hatta alıyorsunuz da yavaş yavaş. Bu çok sevindirici. Dolayısıyla aslında, omuzlarımızda çok keyifli, çok güzel bir sorumluluk da var. Bu sorumluluğu keyifle taşıyacağınıza cani gönülden inanıyorum. Bizlerin de sorumluluğu var. Size en iyi şekilde rehberlik etmemiz gerekiyor.

Kıymetli gençler, hayatımda şunu gördüm ve görüyorum da, herhangi bir konuda bu akademik çalışmalarım çerçevesinde de olabilir, sektöre yönelik yaptığım çalışmalarda da olabilir, herhangi bir konuda ne zamanki bir şeyi biliyorum dediğim zaman, bu noktada hiçbir şeyi bilmediğimi de gördüm. Dolayısıyla öğrenmek yaşam boyudur. Öğrenme hevesinin, öğrenme aşkının içinde hep parıldamasını diliyorum. İşte sürdürülebilirlik bu aşkla, bu tutkuyla çok ilgili. Öğrenme aşkı ve öğrenme tutkusu ve sonra bu bilgilerle sağlayacağımız katkı, paylaşım son derece anlamlı ve kıymetli oluyor.

Türk şairlerimizden rahmetli Behçet Necatigil`in çok güzel bir şiiri ile sözlerimi noktalamak istiyorum. Üstad, “Kitaplarda Ölmek” adlı şiirinde şöyle der:

Adı, soyadı

Açılır parantez

Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti

Kapanır parantez.

İşte asıl mevzu o çizgide yer alır. Dolayısıyla sevgili dostlar, ömür dediğimiz yolculuk, bir çizgi kadar. Dolayısıyla bu çizgi içerisinde bizim yapıp edeceğimiz iyiliğe hizmet etmesi, doğruluğa hizmet etmesi, ilim ve hakikatın birleştirilmesiyle yoğrulması ve iyi izler bırakması son derece önemli. İyi izler bırakan işler için inşallah hep birlikte daha çok gayret ediyor olalım.

Hepinizi saygı ve sevgiyle tekrar selamlıyorum!

Wan, Y. K., & Li, X. (2011). Sustainability of Tourism Development in Macao, China. *International Journal of Tourism Research*, 15(1), 52-65.

Yayla, Ö. (2020). Turizm Öğrencilerinin Sürdürülebilir Turizme Yönelik Bilişsel Yapılarının Belirlenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(2), 189-201.

TURİSTLERİN GIDA İSRAFI VE GIDA KAYBI DAVRANIŞINA İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

^{1,2}**Rabia Bölükbaş**, ^{1,3}**Şükran Karaca**

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye

²Dr.

rabia.bolukbass@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2586-3860>

³Doç. Dr.

sukrankaraca@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0268-1810>

Giriş

Gıda israfının dünya genelinde kabul edilen ortak bir tanımlaması bulunmamasına rağmen (Thyberg ve Tonjes, 2016; Lebersorger ve Schneider, 2011; Dahlén ve Lagerkvist, 2008; Sarıkaya, Bölükbaş ve Erol, 2020); Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü gıda israfını “gıda tüketim zinciri boyunca aktörler tarafından alınan kararların bir sonucu olarak atılan veya bozulmaya bırakılan gıda” olarak tanımlamaktadır (United Nations Regional Information Centre, 2019). Çevre, toplum ve ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle gıda israfı önemli bir küresel sorun olarak ifade edilmektedir (Gretzel vd., 2020; Bölükbaş, Sarıkaya ve Yazıcıoğlu, 2021; Bölükbaş, 2023; Said vd., 2023). Üretilen gıdaların büyük bir kısmı, gıda tedarik zincirinin farklı aşamalarında kaybolmakta veya israf edilmektedir (Stancu, Haugaard ve Lähteenmäki, 2016). Dünya çapında üretilen gıdanın üçte birinin kaybolduğunu veya israf edildiğini tahmin edilmektedir (Gretzel vd., 2020).

Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP) Gıda İsrafı Endeksi Raporunda gıdaların yüzde 17’sinin perakende ve nihai tüketici boyutunda israf edildiği belirtilmektedir (UNEP, 2021). Büyük bir toplumsal, ekonomik ve çevresel sorun olan gıda israfı ve kaybı gıda tedarik zincirinin tüm aşamalarında meydana gelmektedir. Bu sebeple özellikle son dönemlerde küresel gıda tedarik zincirlerinde büyük ölçekteki bu kavramlar bu etkileri nedeniyle giderek daha fazla ilgi görmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde gıda israfı ve gıda kaybının birçok alanda çalışıldığı tespit edilirken turizmdeki çalışmaların bu kapsamda sınırlı kaldığı görülmektedir. Fakat gıda israfının yaşandığı önemli sektörlerden biri turizmdir. Çünkü yiyecek tüketimi tatil deneyiminin ayrılmaz bir unsurunu oluşturmaktadır (Wang, Filimonau ve Li, 2021). Filimonau ve De Coteau (2019) gıda israfını, bir bölgedeki turizm faaliyetleriyle güçlü bir şekilde ilişkili olan, en belirgin konaklama atığı türü olarak tanımlamaktadır. Küresel turizmin hızla gelişmesiyle birlikte turistlerin artan tesis dışı gıda tüketimi, bölgesel sürdürülebilir kalkınma açısından ciddi bir zorluk oluşturmaktadır. Turistik yiyecek tüketiminin yapısı, turistik olmayan yiyecek tüketiminden önemli ölçüde farklılık göstermektedir ve gıda atık oranları daha yüksektir. Bunun sebebi ise turistlerin seyahat sırasındaki gıda israfı davranışlarının evde oldukları zamandan önemli ölçüde farklılaşması olarak ifade edilmektedir (Juvan, Grün ve Dolnicar, 2018). Gössling (2015) ise turistlerin evde olduğundan daha fazla yiyecek tükettiğini ifade etmektedir. Turizm sektöründeki gıda israfı konusu önemli bir konu olmasına rağmen alanyazında yeterli ilgiyi görmediği düşünülmektedir (Juvan,

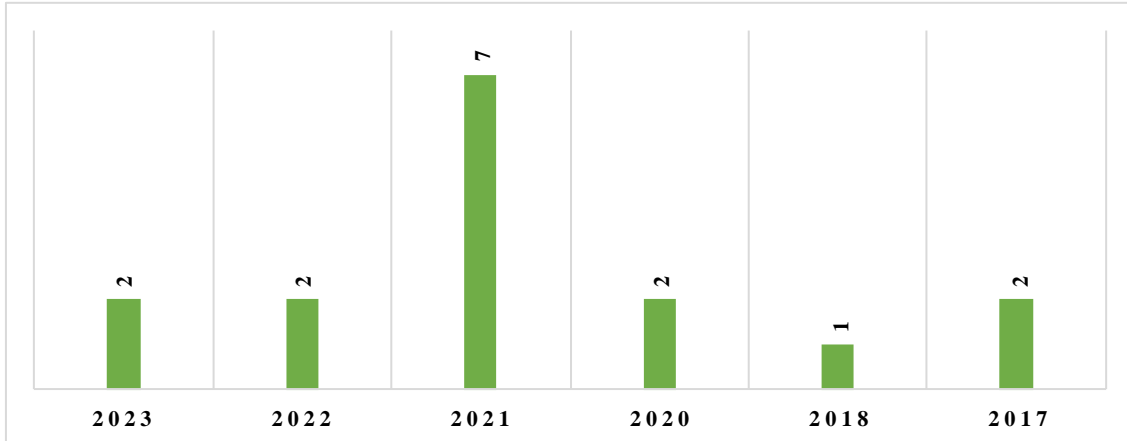
Grün ve Dolnicar, 2018; Filimonau ve De Coteau, 2019). Bunun yanı sıra alanyazında turistlerin gıda israfını ve kaybını azaltmaya yönelik yöntemleri, uygulamaları ve çözümleri derleyen bir inceleme makalesinin yeterli sayıda olmaması da bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bu araştırma turizmdeki turist davranışları çerçevesinde gıda israfı ve kaybını inceleyen çalışmaların incelenmesi ile ilgili boşluğu doldurması bakımından önem arz etmektedir. Bu kapsamda bu çalışma turistlerin gıda israfı ve gıda kaybı davranışların çalışıldığı araştırmaları incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırmanın amacı doğrultusunda incelenen çalışmalar için “Scopus” veri tabanından faydalanılmıştır. Bunun sebebi, “Scopus”un, meta verilerin dışı aktarımına yönelik hükümler içeren, iyi organize edilmiş, indekslenmiş bir bilimsel üretim veritabanı olmasıdır (Kipper vd., 2020). Bu kapsamda 15 Kasım 2023 tarihine kadar yayımlanmış olan makaleler ilgili veri tabanından aratılmıştır. Başlık, özet ve anahtar kelime içeriğinde “Tourism” OR “Tourist” AND “Food waste” OR “Food loss” olacak şekilde aratılmıştır. Bu arama sonucunda açık erişim ve tam metin makale seçiminden sonra, konferans tutanakları ve diğer hakemli olmayan makaleler, İngilizce yazılmamış makaleler, kitaplar, kitap bölümleri hariç tutulmuştur ve toplam 40 makale elde edilmiştir. Yayımlanan materyallerin gıda israfı/kaybı ve turist/turizm arasındaki ilişkiyi temsil edip etmediğini görmek için her makalenin özeti araştırmacılar tarafından okunmuş, konu ile ilgili olmayan makaleler çalışma kapsamına dahil edilmemiş ve toplamda 16 makale analize tabii tutulmuştur.

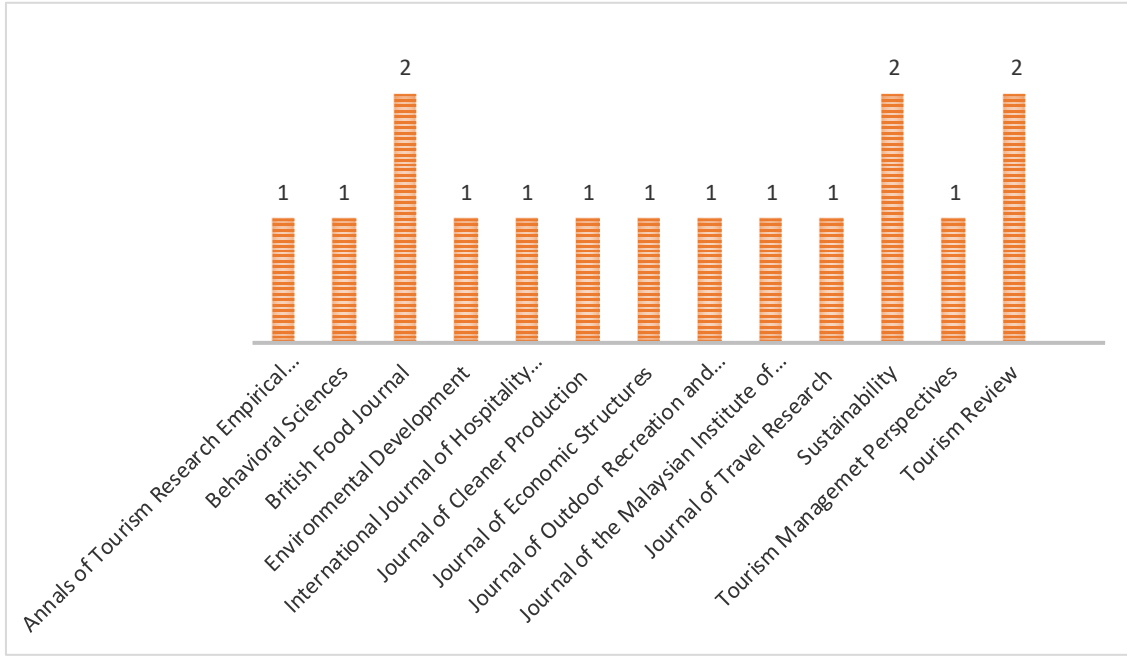
Bulgular

Araştırma kapsamında değerlendirilen 16 makalenin yayın yılları dağılımları incelendiğinde konu ile ilgili çalışmaların 2017 yılında başladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra en çok yayının 2021 yılında (7) yapıldığı anlaşılmaktadır (şek. 1).

Şek. 1. Seçilen çalışmaların yayınlanma yılı

Değerlendirilen makaleler yayımlandığı dergiler bakımından incelendiğinde ise çoğunlukla farklı dergilerde yayın yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra “Sustainability”, “British Food Journal” ve “Tourism Review” konu ile ilgili en çok sayıda yayın (2) yapan dergiler arasında yer almaktadır (şek. 2).

Şek. 2. Seçilen çalışmaları yayımlayan dergiler

Bu çalışma kapsamında toplamda 16 makale incelemeye dahil edilmiştir (Tablo 1). İncelenen bu makaleler Yazar ad/adları, yayın yılı, yöntem ve bulgular bakımından Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1

Turizmde gıda israfı ve gıda kaybını inceleyen çalışmalar

Yazar Adı ve Çalışmaların Yayın Yılı	Yöntem	Makalelerin Bulguları
Delgado vd., 2023	Nitel	Bu çalışma turizmdeki gıda israfı davranışını Birleşik Krallık kapsamında incelenmiştir. İkincil kaynakların kullanıldığı bu çalışmada turizmde gıda israfı davranışlarının azaltılmasında “Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine” ulaşılmasının önemli olduğu, yüksek gıda israfı davranışının genç demografik özelliklerle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda eğitimin artırılması, farkındalık kazanılması, gıda talebinin azaltılması, gıda okuryazarlığının artırılması ve sürdürülebilirlik iş ödüllerinin uygulanması gibi stratejiler geliştirilmesi de çalışmanın önerileri arasında yer almaktadır.
Üngüren vd., 2023	Nitel	Bu araştırma her şey dahil otellerde kişisel açgözlülük, dürtüsellik, gıda memnuniyeti ve eko etiketlenmenin tüketicilerin tabak israfı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Araştırmanın önemli bulguları arasında; - Eğilimsel açgözlülüğün ve dürtüsellüğün tabak israfını tahmin ettiği, - Gıda memnuniyeti, açgözlülük ve dürtüsellüğün tabak israfı üzerindeki etkilerini hafifleten bir değişken olduğu ve bunun israf azaltma stratejilerinde kritik rolü olduğu, - Ekoetiketlerin, kullanım amaçlarına rağmen tüketicilerin tabak israfına yönelik tutumları üzerinde önemli bir etkisi olmadığı görülmektedir.

Alsuwaidi vd., 2022	Nicel	<p>Bu araşdırma müştərilərin, demografik, sosyo-ekonomik, tutum, dəyər ilə beklənən duyğuların bir kombinasiyonunun, gıda israfını azaltma davranışını nasıl təşvik edilebileceğini araşdırmışdır. Bu kapsamda;</p> <ul style="list-style-type: none">- Eğitim seviyesinin yüksəlməsi ilə gıda israfı davranışlarının azaldığı,- Konukların sürdürülebilirlik konusunda algıladıkları dəyərin konaklama bağlamındaki gıda israfını azaltma davranışları üzərində önəmli bir etkiye sahip olduğu,- Tutum, kişisel norm, çevre bilinci və çevresel kaygıların gıda israfı azaltma davranışının temel etkenleri olduğu,- Beklənən suçluluk ve gururun, konukların yemek israfını azaltma davranışı üzərində önəmli bir etkiye sahip olduğu çalışmanın önəmli bulgu ve sonuçları arasındadır.
Ruiz Molina vd., 2022	Nitel	<p>Birçok ülkede faaliyet gösteren sekiz otel grubuna ilişkin ikincil bilgi kaynaklarının tanımlayıcı analizini yapan bu çalışmanın önəmli bulgu ve sonuçları arasında;</p> <ul style="list-style-type: none">- İncelenen otel gruplarının tamamı sürdürülebilir tedarikçilerle çalıştıkları,- Birçok otel kompostlama programları uyguladığı,- Birçok otel grubunu, gıda yönetimi uygulamalarının sürdürülebilirliğine ilişkin bilgilerin niteliği ve niceliği konusunda iyileştirmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir.
Cozzio vd., 2021	Nicel	<p>Bu çalışma otel misafirlerinin büfelerde ikram tabağı israfının önlenmesi ve denetlenmesi konularına daha aktif katılım için nasıl teşvik edilebileceğini deneysel bir metotla araşdırmışdır. Bu kapsamda;</p> <ul style="list-style-type: none">- Otel misafirlerine erişilebilir bilgiler sunan dürtme müdahalelerinin, misafirlerin sıfır gıda israfına yönelik farkındalığını artırmada önəmli bir rol oynadığı ve turizmde sorumlu tüketimin sağlanmasına katkıda bulunduğu,- Katılımcı ipuçlarına vurgu yapan deneysel yaklaşımın, tabak israfında önəmli bir azalmaya yol açtığı, böylece turistlerin çevresel etkilerini azaltmada aktif ortaklar olmalarını sağladığı,- İşlevsel çekiciliğin, gıda alımının yönetilmesinde ve dolayısıyla israfın azaltılmasında etkili olduğu- Tabak israfının önlenmesi bağlamında tüketicilerin kolektif benlik düzeyini harekete geçirme eğiliminde olduklarına ve dolayısıyla bireysellikten çok kolektivizme odaklandıkları çalışmanın önəmli bulgu ve sonuçları arasında yer almaktadır.
Camilleri, 2021	Nitel	<p>Catering işletmelerinin, gıda kaybını ve atık oluşumunu engellemek için önleyici tedbirler ve geri dönüşüm uygulamaları getirerek bir dizi sorumlu girişimde bulunabileceğini ifade eden bu araştırmanın önerileri arasında;</p> <ul style="list-style-type: none">- Oteller ve restoranlar, nasıl daha az atık üretebilecekleri konusunda farkındalığı artırmak için farklı medya aracılığıyla pazarlama iletişimlerini kullanabilmeleri, geleneksel ve dijital kanallar da dahil olmak üzere farklı medya kuruluşları aracılığıyla sürdürülebilir üretim ve tüketim davranışlarını teşvik etmeleri,- Konaklama işletmelerinin sorumlu girişimleri, diğerlerinin yanı sıra müşteriler ve tedarikçiler de dahil olmak üzere farklı paydaşlar arasındaki profillerini yükseltmesi,

		<p>-Tedarikçilerin satın alma politikaları konusunda sürekli olarak bilgilendirilmesi ve güncellenmesi gerektiği yer almaktadır.</p>
Obersteiner vd., 2021	Nitel	<p>AB H2020 tarafından finanse edilen “URBANWASTE – Turistik Şehirlerde Atık Yönetimi için Kentsel Stratejiler” projesi çerçevesinde, kentsel atıkların azaltılması amacıyla eko-yenilikçi atık önleme ve yönetim stratejilerinin yüksek turizm seviyesine sahip 10 pilot şehirde (Kopenhag, Floransa, Kavala, Lizbon, Nice, Lefkoşa, Ponta Delgada, Santander, Siraküza, Tenerife/Adeje, Tenerife/Arona, Tenerife/Puerto de la Cruz) test edildiği bu çalışmada;</p> <ul style="list-style-type: none">- Hayır kurumlarına bağış, gıda israfı takibi ve köpek çantalarının kullanımı, turistik tesislerde yerinde kompostlama, otellerde atık ayrıştırmanın gıda israfı ve kaybını etkilemede önemli olduğu ifade edilmiştir.
Lund-Durlacher ve Gössling, 2021	Nitel	<p>Avusturya'nın gıda hizmeti sektörünün iklim değişikliği bağlamında analizini inceleyen bu çalışmanın önemli bir sonucu;</p> <ul style="list-style-type: none">- Gıda satın alma, hazırlama, sunum, atık yönetimi, çalışanların eğitimi, eğitim programlarındaki müfredatlar ve misafir iletişimi, gıda hizmeti sektörünün dönüşümünde kilit rollere sahip olması şeklinde ifade edilmektedir.
Juvan vd., 2021	Nitel	<p>Büfelerdeki tabak israfının nedenlerini niceliksel gözlem yoluyla inceleyen bu çalışmanın;</p> <ul style="list-style-type: none">- Toplanan ampirik ölçümler, turistler tarafından gereksiz yere israf edilen yiyecek miktarının önemli olduğunu ve bu miktarın farklı yemek türlerine, farklı otel kalite düzeylerine, farklı misafir türlerine ve hatta insanların geldiği farklı zamanlara göre önemli ölçüde değiştiğini göstermesi bu çalışmanın önemli bulgu ve sonuçları arasındadır.
Dolnicar, 2021	Nitel	<p>Tabak israfına yönelik geçmiş araştırmaların incelendiği bu araştırmanın önemli sonuçları arasında;</p> <ul style="list-style-type: none">- Ulusal ve uluslararası çevre kuruluşlarının israfın önlenmesine artan ilgisine rağmen, tabak israfının azaltılmasına yönelik şaşırtıcı derecede az çaba harcandığı,- Konaklama işletmeleri ve restoranlara, üretilen tabak atık miktarının önlenmesinde yardımcı olacak yalnızca sınırlı sayıda bilimsel olarak kanıtlanmış önlemin olduğu görülmektedir.
Wang vd., 2021	Nicel	<p>Bu çalışma, Çin'in popüler bir destinasyonu olan Lhasa'da, turistlerin gıda israfının büyüklüğünü belirlemeyi ve bunun oluşumunda çeşitli sosyo-demografik ve gıda tüketimiyle ilgili faktörlerin rolünü açıklamaya yönelik bir keşif araştırması ile bilgi birikimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda bu araştırmanın önemli sonuçları arasında;</p> <ul style="list-style-type: none">- Turistlerin HORECA sektöründeki toplam gıda israfının yaklaşık %15'ini oluşturduğu,- Cinsiyet, yaş, aile durumu, eğitim, gıda neofili, yemeklerin en değerli kısmı, yemeklerden memnuniyet, seyahat amacı, yemek mekanı, Tibet yemeklerine aşinalık gibi değişkenlerin gıda israfında etkili olduğu,- Gıda israfının nedenlerine bakıldığında ise turistlerin yarıya yakınının (%42) yiyecekleri uygun olmayan tat nedeniyle israf ettiği; %28'inin irtifa hastalığının iştahını etkilediğini, %18'i ise sipariş edilen porsiyonun büyüklüğünü bilmediği için tüm yiyecekleri

		tüketmediği olarak görülmektedir.
Okumus vd., 2020	Nitel	Her şey dahil otellerdeki yöneticilerin, şeflerin ve çalışanların, işyerlerindeki gıda israfının ve mevcut atık azaltma süreçlerinin etkisini nasıl gördüklerini araştıran bu çalışmanın önemli bulguları arasında; - Misafir davranışlarının, tercihlerinin ve tutumlarının gıda israfının temel uyarıcıları olarak algılandığını, - Konukların kültürel geçmişlerinin yeme davranışlarını etkilediğini ve üretilen atık hacmine daha da katkıda bulunduğu görülmektedir.
Gretzel vd.,2020	Nitel	Bu çalışma, turistlerin ve turist hanelerinin gıda israfına bugün ve gelecekte bir bakış açısı sunmayı amaçlamıştır ve bu kapsamda; - Turizm endüstrisi, gıda israfını ele almak için giderek artan ekonomik, toplumsal ve yasal nedenlerle karşı karşıya olduğu, - Bilgili gıda tedarikçilerinin, gıda atıklarını azaltmaya veya bunları varlığa dönüştürmeye yöneleceği şeklinde çıkarımlar yapılmıştır.
Juvan vd., 2018	Karma	Bu çalışma bir otelin kahvaltılı büfesindeki turistlerin yiyecek israfını 92 gün boyunca ölçmüştür. Bu kapsamda; - Çocukların yetişkinlere göre daha fazla gıda atığına neden olduğu, - Otele gelen turistlerin milliyetlere göre kıyaslandığında (Avusturya, Slovenya, İtalya, Almanya, Macaristan, Belçika, Slovakya, Rusya, Çek Cumhuriyeti, Diğer) Avusturyalı turistlerin daha az gıda atığına neden olduğu, Rusların ise önemli ölçüde gıda atığına neden olduğu araştırmanın önemli bulgu ve sonuçları arasında yer almaktadır.
Tsukui ve Kagatsume, 2017	Nitel	Kyoto şehrine odaklanan bu yazıda Çin, Tayvan ve Kore turizm faaliyetlerini karşılaştırarak tüketimdeki farklılıklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda gıda israfı ve kaybına ilişkin çalışmanın; - Konaklama süreleri uzadıkça atık üretimi ve buna bağlı sera gazı emisyonları da artacak olması, - Atık üretimi artış düzeyinin ve turizmin desteklenmesine eşlik eden arıtmanın azaltılması için, turizmle ilgili iki ana sanayi sektörü olan “yeme-içme yerleri” ve “konaklama”da çevresel verimliliğin iyileştirilmesi hayati önem taşıdığı önemli sonuçları arasında yer almaktadır.
Kasavan vd., 2017	Nitel	Otel sektöründe sürdürülebilir gıda atık yönetimine yol açabilecek uygulamaları belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın; - Otellerin yiyecek hazırlarken yiyecek israfını en aza indirmek için çabalarına rağmen, katı otel politikası ve gıda güvenliği standartları nedeniyle kalan yiyecek israfını hâlâ tam olarak önleyemedikleri, - Yemek servisi için sistematik bir sürecin takip edilmesinde iletişimin çok önemli bir parçası olduğu, - Otellerin katı politikasının yemek artıkları ve konukların tabak atıklarının süreç yönetimini etkilediği, - Rezervasyonsuz gelen misafirlere son dakikada yemek pişirmemek için ekstra miktarda yiyecek hazırlığının israfa neden olduğu, - Misafirlerin özellikle açık büfe sırasında yemek çeşitliliğinin olmasını beklediği ve bu nedenle otellerin, konukların memnuniyetini karşılamak için çeşitli yiyecekler sunduğu ve bunların israfa neden olduğu, - Araştırma kapsamında incelenen otellerin birçoğunda atık denetimi yapmadığını veya atık yönetimi ihtiyaçları için özel bir ekip kurmadığı önemli bulgu ve sonuçları arasındadır.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışma turizmde turistlerin gıda israfı ve kaybına ilişkin çalışmaların incelenmesini amaçlamıştır. Ayrıca karar vericilerin ve diğer paydaşların, gıda israfını ve kayıplarını azaltmaya yönelik mevcut uygulamalara ve yöntemlere başvurmasını kolaylaştırma amacı da taşımaktadır. İncelenen çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde konu ile ilgili ilk yayının 2017 yılında yapıldığı görülmektedir. Bu durumda turizmde turist davranışlarının gıda israfı ve kaybı kapsamında son dönemlerde ilgi gördüğü ve çalışılmaya başlandığı söylenebilir. Çalışmalar yöntem açısından ele alındığında ise konu ile ilgili en çok nitel (10) çalışmaların tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra birçok çalışmanın hedeflenen davranış, yöntem, uygulandığı yerler gibi birçok açıdan farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada veri setine yalnızca makaleler dahil edilmiş, kitaplar, kitap bölümleri ve konferans bildirimleri hariç tutulmuştur. Bunun yanı sıra çalışma kapsamında dil, açık erişim gibi sınırlamalar da mevcuttur. Gelecek çalışmalar için ilgili yayınlar da araştırmaya dahil edilebilir ve bahsi geçen sınırlılıklar azaltılabilir. Ayrıca bu çalışmada incelenen makaleler sadece “Scopus” veri tabanı kapsamında incelenmiştir. Birçok veri tabanının da dahil edildiği çalışmalarla araştırma desteklenebilir.

Kaynakça

- Alsuwaidi, M., Eid, R., & Agag, G. (2022). Tackling the complexity of guests' food waste reduction behaviour in the hospitality industry. *Tourism Management Perspectives*, 42, 100963.
- Bölükbaş, R. (2023). Gıda Kaybı ve Gıda İsrafı, Ed: Yazıcıoğlu, İ., Aksoy, M., Kaman G., 1/194, 157 -165, Detay Yayıncılık.
- Bölükbaş, R., Sarıkaya, G. S., & Yazıcıoğlu, İ. (2021). Analysis of food waste and sustainability behavior in Turkish television cooking shows. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 24, 100336.
- Camilleri, M. A. (2021). Sustainable production and consumption of food. Mise-en-place circular economy policies and waste management practices in tourism cities. *Sustainability*, 13(17), 9986.
- Cozzio, C., Tokarchuk, O., & Maurer, O. (2021). Minimising plate waste at hotel breakfast buffets: an experimental approach through persuasive messages. *British Food Journal*, 123(9), 3208-3227.
- Dahlén, L., and Lagerkvist, A. (2008). Methods For Household Waste Composition Studies. *Waste Management*, 28(7), 1100-1112.
- Delgado, A., Rodriguez, R., & Staszewska, A. (2023). Tackling Food Waste in the Tourism Sector: Towards a Responsible Consumption Trend. *Sustainability*, 15(17), 13226.
- Dolnicar, S. (2021). Eat up! Prevention of plate waste in tourism and hospitality: a perspective paper. *Tourism Review*, 76(1), 43-46.
- Filimonau, V., & Delysia, A. (2019). Food waste management in hospitality operations: A critical review. *Tourism management*, 71, 234-245.
- Gössling S., Garrod B., Aall C., Hille J., Peeters P. 2011. “Food Management in Tourism: Reducing Tourism’s Carbon ‘Foodprint.’” *Tourism Management* 32 (3): 534–43.
- Gretzel, U., Murphy, J., Pesonen, J., & Blanton, C. (2020). Food waste in tourist households: A perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 235-238.
- Gretzel, U., Murphy, J., Pesonen, J., & Blanton, C. (2020). Food waste in tourist households: A perspective article. *Tourism Review*, 75(1), 235-238.
- Juvan, E., Grün, B., & Dolnicar, S. (2018). Biting off more than they can chew: Food waste at hotel breakfast buffets. *Journal of Travel Research*, 57(2), 232-242.
- Juvan, E., Grün, B., & Dolnicar, S. (2018). Biting off more than they can chew: Food waste at hotel breakfast buffets. *Journal of Travel Research*, 57(2), 232-242.

Juvan, E., Grün, B., Baruca, P. Z., & Dolnicar, S. (2021). Drivers of plate waste at buffets: A comprehensive conceptual model based on observational data and staff insights. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 2(1), 100010.

Kasavan, S., Mohamed, A. F., & Halim, S. A. (2017). Sustainable food waste management in hotels: case study Langkawi Unesco Global Geopark. *Planning Malaysia*, 15.

Kipper, L. M., Furstenu, L. B., Hoppe, D., Frozza, R., & Iepsen, S. (2020). Scopus scientific mapping production in industry 4.0 (2011–2018): a bibliometric analysis. *International Journal of Production Research*, 58(6), 1605-1627.

Lebersorger, S., & Schneider, F. (2011). Discussion on the methodology for determining food waste in household waste composition studies. *Waste Management*, 31(9-10), 1924-1933.

Lund-Durlacher, D., & Gössling, S. (2021). An analysis of Austria's food service sector in the context of climate change. *Journal of outdoor recreation and tourism*, 34, 100342.

Obersteiner, G., Gollnow, S., & Eriksson, M. (2021). Carbon footprint reduction potential of waste management strategies in tourism. *Environmental Development*, 39, 100617.

Okumus, B., Taheri, B., Giritlioglu, I., & Gannon, M. J. (2020). Tackling food waste in all-inclusive resort hotels. *International Journal of Hospitality Management*, 88, 102543.

Ruiz Molina, M. E., Belda-Miquel, S., Hytti, A., & Gil-Saura, I. (2022). Addressing sustainable food management in hotels: proposing a framework and examining hotel groups. *British Food Journal*, 124(2), 462-492.

Said, Z., Sharma, P., Nhung, Q. T. B., Bora, B. J., Lichtfouse, E., Khalid, H. M., & Hoang, A. T. (2023). Intelligent approaches for sustainable management and valorisation of food waste. *Bioresource Technology*, 377, 1-13, 128952.

Sarıkaya, G. S., Bölükbaş, R., & Ersan, E. (2020). Gıda İsrafına Yönelik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of Studies on Food Waste). *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(Special Issue 4), 246-245.

Stancu, V., Haugaard, P., & Lähteenmäki, L. (2016). Determinants of consumer food waste behaviour: Two routes to food waste. *Appetite*, 96, 7-17.

Thyberg, K. L., & Tonjes, D. J. (2016). Drivers of food waste and their implications for sustainable policy development. *Resources, Conservation and Recycling*, 106, 110-123.

Tsukui, M., & Kagatsume, M. (2017). Repercussion effects of consumption by Chinese, Taiwanese, and Korean tourists in Kyoto: using a regional waste input–output approach. *Journal of Economic Structures*, 6(1), 1-18.

UNEP Food Waste Index Report, 2021. (Erişim Tarihi: 01.07.2023). <https://www.unep.org/resources/report/unep-food-waste-index-report-2021>

United Nations, 2019. The sustainable development goals report 2019. United Nations publication issued by the Department of Economic and Social Affairs.

Üngüren, E., Tekin, Ö. A., Avsallı, H., & Kaçmaz, Y. Y. (2023). Individual Differences in Plate Wasting Behavior: The Roles of Dispositional Greed, Impulsivity, Food Satisfaction, and Ecolabeling. *Behavioral Sciences*, 13(8), 626.

Wang, L. E., Filimonau, V., & Li, Y. (2021). Exploring the patterns of food waste generation by tourists in a popular destination. *Journal of Cleaner Production*, 279, 123890.